

SPF

Maatschappelijk Verantwoord
Beleggen Halfjaarverslag januari
- juni 2026

Kerncijfers MVB halfjaarverslag SPF

Klimaat

SPF wil een bijdrage leveren aan het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 graden Celsius. Uiterlijk in 2050 willen wij dat onze beleggingsportefeuille klimaatneutraal is. Zo streven we, in de route naar uiteindelijk een klimaatneutrale portefeuille in 2050, in onze aandelen wereld en creditportefeuille naar minimaal 50% reductie van de CO₂-voetafdruk in 2030 ten opzichte van die van de benchmark per ultimo 2020. Dit realiseren wij door een initiële reductie van 30% en daarna tot 2030 een gemiddelde reductie van 7% per jaar.

Speerpunten

SPF heeft 2 speerpunten:
Klimaat en Gezondheid.

679

vergaderingen
gestemd

Stemcijfers

10.122 Agendapunten
679 Aandeelhouders-
vergaderingen
18,96% Tegenstemmen

851

ISSUERS EN 24
LANDEN WAARIN WIJ
NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

495	Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas
171	Controversiële wapens
92	Normschenders / goed bestuur
74	Tabak
42	Staatsbedrijven
24	Landen

144

DIALOGEN MET 79
ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	31%
Arbeidsnormen	29%
Milieunormen	28%
Anti-corruptie	12%

Gebruik van de opbrengsten Green Bonds

Groene gebouwen	28%
Hernieuwbare energie	22%
Duurzaam transport	22%
Overig	10%
Geen data beschikbaar	10%
Energie-efficiëntie	7%

Inhoudsopgave

1.	Inleiding verantwoord beleggen	05
2.	Uitsluitingsbeleid	10
3.	Engagement	13
4.	Stembeleid & Corporate Governance	28
5.	ESG-integratie	36
6.	Impactbeleggen	38
7.	Bijlagen	41

1. Inleiding verantwoord beleggen

SPF past instrumenten van verantwoord beleggen toe bij het beheer van haar vermogen. In deze halfjaarlijkse rapportage leest u over de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten door het pensioenfonds zijn ondernomen. Op de website van SPF vindt u beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een kort overzicht van de achtergrond van verantwoord beleggen.

1.1. Wat houdt verantwoord beleggen in?

SPF houdt bij het beleggen rekening met mens, milieu, duurzaam ondernemen en hoe ondernemingen worden bestuurd. Het gaat bij onze beleggingskeuzes om een goed én verantwoord rendement. Daarom besteedt SPF in het beleggingsbeleid aandacht aan ecologische, sociale en governance¹ (ESG) onderwerpen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door ondernemingen waarin belegd wordt speelt een belangrijke rol.

1.2. Wat zijn de uitgangspunten?

Voor het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid (hierna MVB-beleid) hanteert het pensioenfonds drie belangrijke internationaal geaccepteerde raamwerken voor verantwoord ondernemen, namelijk: het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact), de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights (Guiding Principles).

Het Global Compact heeft betrekking op vier thema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Het UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage). Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, principes van de International Labour Organisation (ILO), de Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling en de VN conventie tegen corruptie. Het UN Global Compact verlangt van ondernemingen dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's ook nog consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De Guiding Principles geven internationaal geaccepteerde richtlijnen over hoe ondernemingen met mensenrechten dienen om te gaan. Deze raamwerken en de genoemde thema's vormen een belangrijk uitgangspunt voor ons MVB-beleid.

¹ Governance of Goed ondernemingsbestuur gaat over de manier waarop een onderneming wordt bestuurd en gecontroleerd. Daarbij wordt gekeken of bestuurders en toezichthouders verantwoord handelen, transparant zijn en rekening houden met de belangen van aandeelhouders, werknemers en andere betrokkenen.

1.3. Wat doet SPF?

Verantwoord beleggen kan op verschillende manieren worden ingevuld. Daarbij staan diverse instrumenten ten dienste van SPF. Het pensioenfonds kiest voor een combinatie van verschillende instrumenten voor de uitvoering van MVB-beleid. Bij het in praktijk brengen van het MVB-beleid maakt SPF gebruik van de volgende MVB-instrumenten²:

- 1. Engagement:** het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
- 2. Uitsluiten;**
- 3. Stemmen:** deelnemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering;
- 4. ESG-integratie:** het integreren van duurzaamheidsinformatie in de beleggingsprocessen;
- 5. Impact beleggen:** investeren met de intentie om positieve effecten te genereren, naast een financieel rendement.

1.4. Reikwijdte van het MVB-beleid

SPF maakt voor het beheer van het vermogen gebruik van meerdere externe vermogensbeheerders. Het MVB-beleid kan direct worden toegepast op beleggingen die zijn vormgegeven in eigen beleggingsmandaten. Wanneer SPF echter gebruik maakt van beleggingsfondsen is het niet mogelijk een eigen MVB-beleid toe te passen. Dan is het beleid van de aangestelde fondsbeheerder leidend voor de invulling en uitvoering van een eventueel MVB-beleid. Bij (wijzigingen van) de samenstelling en invulling van de beleggingsportefeuille en managersselectie wordt geëvalueerd in hoeverre SPF haar MVB-beleid kan toepassen. SPF streeft ernaar dat het beleggingsbeleid van externe partijen zo veel mogelijk aansluit bij de MVB-doelstellingen van SPF.

Onderstaand wordt per beleggingscategorie weergegeven welke MVB-instrumenten SPF toepast. In de bijlage wordt per beleggingscategorie een tekstuele toelichting gegeven.

² De instrumenten en de gemaakte keuzes worden ieder in afzonderlijke hoofdstukken besproken.

TABEL 1.4.1

Beleggingscategorieën	Uitsluiten wapens	Uitsluiten normschenders	Uitsluiten landen	Uitsluiten tabak	Uitsluiten kolen, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas	ESG-integratie*	Stemmen	Normatieve engagement
Staatsobligaties	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.
Credits	V	V	n.v.t.	V	V	V	n.v.t.	V
High Yield	V	V	n.v.t.	V	V	n.v.t.	n.v.t.	V
EMD HC ¹	V	V	V	V	V	V	n.v.t.	n.v.t.
EMD LC ²	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Hypotheek	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.
Vastgoed**	V	V	n.v.t.	V	V	V	V	n.v.t.
Aandelen***	V	V	n.v.t.	V	V	V	V	V
Private Equity	V	V	n.v.t.	V	V	V	n.v.t.	n.v.t.
Infrastructuur	V	V	n.v.t.	V	V	V	n.v.t.	n.v.t.
Liquide middelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.

*Met ESG-integratie wordt bedoeld het expliciet meenemen van ESG-informatie in het beleggingsproces met als doel een verbeterde risico-rendementsverhouding.

** Beleid beheerder toegepast

*** Voor deelname in aandelen beleggingsfondsen wordt het stembeleid van de beheerder toegepast

LEGENDA

Niet toepasbaar	n.v.t.
Beleid SPF toegepast	V
Beleid beheerder toegepast	V
Niet toegepast	X

¹ EMD LC: Obligaties van opkomende landen in de lokale valuta van het betreffende land. Wisselkoersschommelingen kunnen invloed hebben op het rendement.

² EMD HC: Obligaties van opkomende landen die zijn uitgegeven in een sterke internationale valuta, meestal de Amerikaanse dollar. Hierdoor is het valutarisico lager dan bij obligaties in lokale valuta.

1.5. Due diligence beleid

Due diligence is het proces waarbij bedrijven worden onderzocht om de belangrijkste negatieve effecten op duurzaamheidsfactoren vast te stellen, te prioriteren en te analyseren. SPF hanteert een due diligence beleid dat in overeenstemming is met de vereisten van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen (IMVB-convenant). Met dit convenant slaan de pensioenfondsen de handen ineen om wereldwijd samen met andere partijen invloed uit te oefenen en problemen in de keten van internationaal opererende ondernemingen waarin door pensioenfondsen belegd wordt te voorkomen en aan te pakken. Dit doen zij zowel op het gebied van mensenrechten als milieu.

Het beleid is terug te vinden als bijlage van het MVB-beleid van SPF. SPF heeft Achmea IM aangesteld als ESG-dienstverlener en heeft Achmea IM de opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het MVB-beleid van het pensioenfonds. Uit hoofde daarvan voert Achmea IM onder andere het due diligence beleid uit en geeft zij uitvoering aan de stem- en engagement activiteiten. Periodiek legt Achmea IM verantwoording af aan SPF.

Door onze beleggingsportefeuille (wereldwijde aandelen en bedrijfsobligaties) te screenen identificeert SPF (potentiële) negatieve impact op de samenleving en het milieu. Dit zijn de belangrijkste (potentiële) ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Ter beoordeling wordt vervolgens gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of het milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van de due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van SPF zijn mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

Wanneer er een (potentiële) negatieve impact wordt geïdentificeerd, gaat SPF de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/verhelpen van de negatieve impact, gaat SPF over tot het uitsluiten van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen al op voorhand uitgesloten in verband met structurele schendingen en het niet openstaan voor dialoog om de schending op te heffen. De resultaten van de due diligence screening en de actie die is ondernomen door het pensioenfonds staan vermeld in onderstaande tabel:

TABEL 1.5.1

Per 30-06-2026	Aantal unieke bedrijven uitgesloten op normatieve gronden	Aantal ondernemingen waarmee normatieve dialoog is opgestart
Mensenrechten	23	5
Arbeidsnormen	4	4
Milieu	13	0
Anti-corruptie	0	2

In de bijlagen van dit MVB-halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten. In hoofdstuk 3 van dit MVB-halfjaarverslag staat de voortgang van het normatieve engagement programma vermeld. Per thematisch aandachtsgebied zijn de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart.

1.6. Hoe legt SPF verantwoording af?

Transparantie is onafscheidelijk verbonden aan een goed MVB-beleid. Tweemaal per jaar doet SPF verslag over de invulling van het MVB-beleid. Ook rapporteert SPF over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's. De rapportages zijn toegankelijk via de website. De volgende documenten worden gepubliceerd:

1. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid;
2. Halfjaarlijks Verantwoord Beleggen Verslag;
3. Halfjaarlijks Voortgangsverslag Normatieve dialogen (voor het bestuur: niet publiek);
4. ESG-beleid Russell Investments;
5. Overzicht beleggingen per jaareinde;
6. a.s.r. real assets investment partners MVB jaarverslag.

1.7. Recente ontwikkelingen

1.7.1. Uitkomsten deelnemersonderzoek

In april 2026 vroeg SPF deelnemers opnieuw naar hun mening over maatschappelijk verantwoord beleggen. Ruim 2.500 actieve, gepensioneerde en gewezen deelnemers deden mee aan het onderzoek. De resultaten laten zien dat het draagvlak voor verantwoord beleggen groot blijft en goed aansluit bij de uitkomsten van het eerdere onderzoek uit 2022.

De meeste deelnemers vinden het belangrijk dat SPF verantwoord belegt. Tegelijkertijd geven zij aan dat een goed pensioenrendement voorop moet blijven staan. Verantwoord beleggen wordt breed ondersteund, zolang dit niet ten koste gaat van de financiële resultaten voor deelnemers. De afweging tussen maatschappelijke impact en rendement blijft daarmee een belangrijk uitgangspunt.

Ook blijkt dat deelnemers duidelijke verwachtingen hebben over de manier waarop SPF verantwoord belegt. Beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij ernstige misstanden, zoals mensenrechtenschendingen of grote milieuschade, wordt breed afgewezen. Tegelijkertijd vindt de meerderheid dat SPF bedrijven niet direct moet uitsluiten, maar eerst met hen in gesprek moet gaan om verbeteringen te realiseren. Engagement wordt daarmee gezien als een effectieve manier om invloed uit te oefenen.

De huidige focus van SPF op gezondheid en welzijn en klimaat kan rekenen op brede steun. Daarnaast staan deelnemers positief tegenover investeringen die bijdragen aan de energietransitie en innovatie. Beleggingen in onder andere tabak en controversiële wapens worden door een grote meerderheid afgewezen.

Het onderzoek laat ook zien dat deelnemers SPF vooral op hoofdlijnen geïnformeerd willen worden over verantwoord beleggen. Veel deelnemers herinneren zich weinig communicatie over dit onderwerp in het afgelopen jaar. Tegelijkertijd bestaat er wel behoefte aan duidelijke informatie over de keuzes die SPF maakt en de resultaten die daarmee worden bereikt.

Al met al bevestigen de resultaten dat de huidige koers van SPF op brede steun kan rekenen. Verantwoord beleggen blijft belangrijk voor deelnemers, waarbij een goed pensioenrendement en een positieve bijdrage aan mens en milieu hand in hand moeten gaan. Meer informatie over de uitkomsten van het deelnemersonderzoek treft u [hier](#).

2. Uitsluitingsbeleid

Er zijn verschillende redenen waarom SPF ervoor kiest om niet te beleggen in bepaalde ondernemingen. Zo kan het SPF ervoor kiezen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of ondernemingen die bepaalde controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit van de onderneming, is een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen een ander product te produceren. In dat geval hanteert het pensioenfonds op voorhand een uitsluitingsbeleid. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen schenden, bijvoorbeeld rondom mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie bij achterblijvende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen de uitgangsbasis.

Het uitsluitingsbeleid van SPF richt zich op de volgende criteria: producenten van controversiële wapens, tabaksproducenten, steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas, Arctische olie- en gas, structurele schenders, landen, staatsondernemingen van uitgesloten landen en ondernemingen die de vereiste van het goed bestuur schenden.

2.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden die relevant zijn voor SPF uiteengezet. In de bijlage kunt u de uitgesloten bedrijven per 1 juli 2026 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update
Controversiële wapens	Nucleaire wapens	ISS ESG	Halfjaarlijks
	Biologische wapens		
	Chemische wapens		
	Antipersoonsmijnen		
	Clustermunitie		
	Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt SPF daarbij aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid.		
	Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond		
Tabak	Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 5% is. Tevens worden e-sigaretten uitgesloten van belegging.	ISS ESG	Halfjaarlijks
Steenkool	SPF hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en	MSCI	Halfjaarlijks

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update
	het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als: 1. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkool gerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening. 2. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).		
Teerzanden	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijks
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijks
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijks
Normschenders	SPF sluit ondernemingen uit die internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden.	ISS ESG	Jaarlijks
Landen	In de discretionaire staatsobligaties en EMD mag niet belegd worden in obligaties geëmitteerd door landen gesanctioneerd door de VN Veiligheidsraad en EU. De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden tevens gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken: • Freedom House met de Freedom in the World index; • ITUC met de ITUC Global Rights index; • EPI (Yale) met de Environmental Performance Index; • Transparency International met de Corruption Perception Index.	EU en VN sanctielijst en ITUC	Jaarlijks
Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Wij kiezen er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die arbeidsrechten niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks
Goed bestuur	SPF belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van: • Goede managementstructuren; • Betrekkingen met werknemers; • Beloning van het betrokken personeel; • Naleving van de belastingwetgeving. Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt SPF gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd	MSCI	Jaarlijks

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update
	niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.		

2.1.1. Samenstelling uitsluitingslijst

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabak. De lijst van normschenders wordt jaarlijks geupdated. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum en doet Achmea IM een additionele analyse om de uitsluitingslijst vast te stellen.

Twee maal per jaar wordt het beleggingsuniversum via MSCI gescreend voor het criterium steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

3. Engagement

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieurisico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat SPF in dialoog met deze ondernemingen.

3.1. SPF en de dialoog

Engagement is het voeren van een actieve dialoog met ondernemingen, waarin wij concrete verbeteringen vragen op het gebied van duurzaam gedrag. Daarnaast stimuleren we hiermee langetermijnwaardecreatie en vergroten we de aandeelhouderswaarde. We spreken ondernemingen aan die in verband worden gebracht met controverses ten aanzien van internationaal breed gedragen normen over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anti-corruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.

Het **normatief engagement** heeft als doel controverses ten aanzien van UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights te stoppen en te voorkomen. Deze internationale normen gaan onder meer over mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie. We gebruiken deze normen om controverses te identificeren en engagementdoelen te bepalen. Controverses ten aanzien van deze normen vergroten namelijk het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een controverses staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze controverses vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt

een due diligenceproces uitgevoerd. Dit is het proces waarin het beleggingsuniversum doorlopend wordt gescreend op controverses ten aanzien van 1 of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een controverses wordt een dialoog gestart om deze vermoedens te verifiëren en, wanneer deze vermoedens correct zijn, te zorgen dat de onderneming actie onderneemt. Ook bij een vastgestelde controverses wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe controverses te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Escalatiestrategie

SPF hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan SPF haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden gestemd als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;

- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Hierbij wordt meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als deze een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van SPF. Wanneer er na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat is, wordt uitsluiting een reële optie.

3.2. Managementsamenvatting

De eerste maanden van 2026 stonden op het gebied van actief aandeelhouderschap in het teken van het zoeken naar een balans tussen Europese ambities aangaande duurzaam beleggen en de anti-ESG-beweging en politieke druk in de Verenigde Staten (VS). We zien dat Amerikaanse ondernemingen terughoudender zijn geworden in publieke duurzaamheidsclaims en in hun bereidheid deel te nemen aan engagementinitiatieven. Die ontwikkeling raakt ook Europese beleggers, omdat veel ondernemingen en financiële instellingen wereldwijd actief zijn of een Amerikaanse beursnotering hebben. Maar anderzijds zijn er ook ondernemingen in de VS, die vanwege de activiteiten in Europa moeten voldoen aan Europese wetgeving zoals de CSRD en de aankomende ontbossingsrichtlijn EUDR. De Europese wetgeving heeft dus ook positieve impact in de VS, maar staat daardoor ook onder druk van lobby uit de VS om Europese regels af te zwakken. Deze ontwikkelingen betekenen voor Europese beleggers vooral dat het gesprek over duurzaamheidsrisico's steeds meer gevoerd wordt in de context van risicobeheer, gericht op financiële materialiteit.

Stemseizoen

De ontwikkelingen die zich in 2025 al aftekenden, zetten zich ook tijdens het stemseizoen 2026 voort. De rol van aandeelhouders blijft belangrijk, maar de wijze waarop invloed wordt uitgeoefend verandert. Waar in eerdere jaren veel aandacht uitging naar aandeelhoudersvoorstellen, zien we steeds vaker dat ondernemingen al voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering intensief in gesprek gaan met beleggers. Tegelijkertijd nam het aantal aandeelhoudersvoorstellen, met name op ESG-gebied, verder af. Hierdoor geven stemuitslagen alleen niet langer een volledig beeld van de invloed die beleggers op ondernemingen uitoefenen.

Beloningsbeleid bleef een van de belangrijkste onderwerpen op gebied van governance, tijdens

aandeelhoudersvergaderingen. De afname van het aantal aandeelhoudersvoorstellen onderstreept dat de focus verschuift van het agenderen van nieuwe onderwerpen naar het kritisch beoordelen van bestaande prestaties en beleid. Daarbij ligt steeds meer nadruk op de uitvoering van bestaande toezeggingen, de kwaliteit van de rapportage en de wijze waarop ondernemingen duurzaamheidsrisico's integreren in strategie en risicobeheer. Ondanks de tegenwind uit de VS blijven in Europa regelgeving en duurzaamheidsdoelstellingen belangrijke aanjagers van goed ondernemingsbestuur.

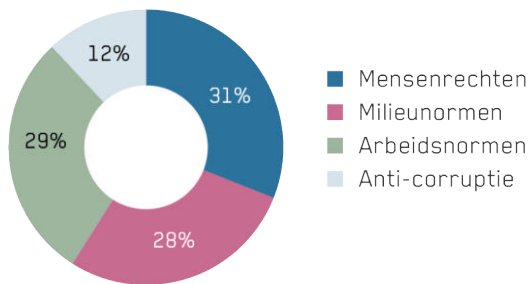
Op koers blijven

Zoals wij eind vorig jaar al constateerden, blijft koers houden van belang. Het vertalen van duurzaamheidsvraagstukken naar een zakelijke dialoog, gecombineerd met een stevig stembeleid en actief engagement, blijft essentieel om duurzaamheids- en governance-risico's effectief te adresseren. Ook de komende maanden blijven wij de ontwikkelingen nauwgezet volgen, waaronder de tussentijdse verkiezingen in de VS.

3.2.1. Overzicht normatief engagementprogramma

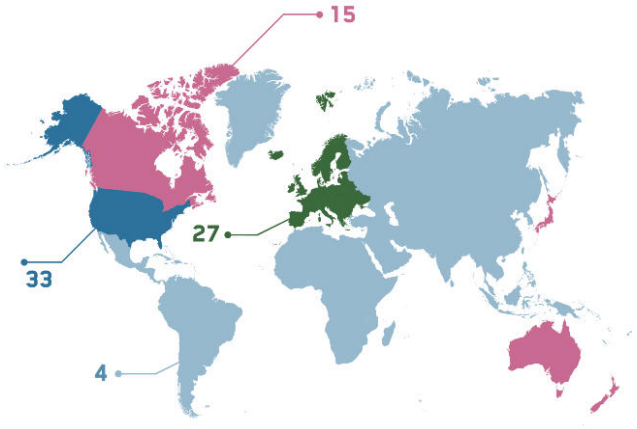
SPF vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatief engagement. Per eind juni 2026 maken 79 ondernemingen deel uit van het normatief engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over 1 of meerdere norm-gerelateerde controverses. Het aantal controverses waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatief engagementprogramma. In totaal lopen er 144 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 19 ondernemingen een dialoog (opnieuw) gestart. De ringdiagram toont hoe het programma is opgebouwd.

Figuur 3.2.1.1 Normgebied

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het normatief engagementprogramma.

Figuur 3.2.1.2 ondernemingen naar regio

Voortgang lopende dialogen

Voor normatieve dialogen onderscheiden we 4 mijlpalen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van 4 indicatoren: (1) er zijn geen maatregelen genomen, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd. De methodologie voor normatief engagement wordt verder toegelicht in de bijlage: Normatieve dialoog.

TABEL 3.2.1.1 MIJLPALLEN

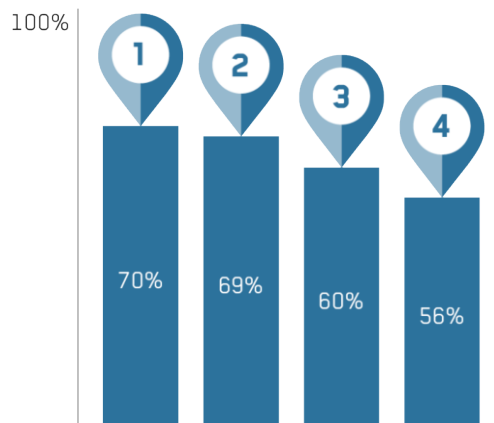
Mijlpalen	
1	Het delen van relevante informatie
2	Implementatie van beleid
3	Herstel en verhaal
4	Opheffen en/of voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige normatief engagementprogramma. De voortgang van het normatief engagementprogramma is als volgt:

Figuur 3.2.1.3 MIJLPAALVERDELING³

Afgesloten en geëscaleerde dialogen

In de rapportageperiode zijn de in de onderstaande tabel genoemde dialogen (succesvol) afgesloten. In sommige dialogen werden escalatiemaatregelen toegepast. Dit wordt besproken in het [Escalatieoverzicht](#).

1. Het delen van relevante informatie
2. Implementatie van beleid
3. Herstel en verhaal
4. Opheffen en/ of voorkomen

TABEL 3.2.1.2 AFGESLOTEN DIALOGEN

Onderneming	Normgebied
UBS Group AG	Mensenrechten

³ De staven in de diagram weergeven het percentage dialogen waarin stappen zijn gezet (indicator 2, 3 en 4) op de mijlpalen. Wanneer een mijlpaal niet relevant is voor een dialoog, is de dialoog buiten beschouwing gehouden.

3.3. Normatieve engagement voortgang

3.4. Normatief: Mensenrechten

Wij hebben in het eerste halfjaar van 2026 met 5 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over een (vermeende) mensenrechtencontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁴. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 3.4.1 MIJLPALEN MENSENRECHTEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Acciona SA	8	01-04-2024	Spanje	Canada				
Albemarle Corporation	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Chili				
AtkinsRealis Group Inc.	8	01-04-2024	Canada	Canada				
Caterpillar, Inc.	8	16-02-2026	Verenigde Staten	Gaza Strip, West Bank, or East Jerusalem				
EDP SA	8	16-02-2026	Portugal	Brazilië				
Enel SpA	8	16-10-2023	Italië	Columbia				
Hochtief AG	8	15-02-2021	Duitsland	Canada				
Iberdrola SA	7	15-04-2021	Spanje	Brazilië				
L'Oreal SA	6	16-02-2026	Frankrijk	Verenigde Staten				
Pan American Silver Corp.	8	16-10-2023	Canada	Guatemala				
Repsol SA	7	26-07-2016	Spanje	Peru				
Securitas AB	8	15-10-2021	Zweden	Zwitserland				
The Coca-Cola Company	7	16-02-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Walmart Inc.	8	15-04-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

⁴ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

UBS Group AG

UBS AG, een volledige dochteronderneming van UBS Group AG, heeft maatregelen genomen om tekortkomingen uit het verleden te herstellen rond onrechtmatige klantwerving en witwassen van opbrengsten uit belastingontduiking door Franse klanten tussen 2004 en 2012. Volgens aanklagers zouden UBS-bankiers klanten in Frankrijk heimelijk hebben benaderd via onder meer zakelijke en sociale evenementen, met als doel hen te helpen niet-aangegeven buitenlandse rekeningen te openen om belastingen te ontwijken. In november 2023 bevestigde het Franse Hooggerechtshof een eerdere schuldigverklaring uit 2021, maar heeft het onderdelen van de opgelegde financiële sancties ongeldig verklaard, waaronder een boete, schadevergoeding en verbeurdverklaring. De zaak wordt daarom in hoger beroep behandeld in Parijs voor een nieuwe beoordeling van de financiële gevolgen. De datum van het nieuwe proces is nog niet vastgesteld. UBS stelt dat haar belastingbeleid, bedrijfsmodel en werkwijze sinds 2012 ingrijpend zijn gewijzigd. ISS ESG erkent deze verbeteringen, maar blijft de uitkomst van de hernieuwde rechtszaak nauwlettend volgen.

3.5. Normatief: Arbeidsnormen

Wij hebben in het eerste halfjaar van 2026 met 4 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over een (vermeende) arbeidsnormcontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁵. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 3.5.1 MIJLPALEN ARBEIDSNORMEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Italië				
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Spanje				
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk				
Amazon.com, Inc.	8	15-02-2021	Verenigde Staten	Duitsland				
Amazon.com, Inc.	9	15-02-2021	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Coca-Cola Europacific Partners plc	8	16-02-2026	Verenigd Koninkrijk	Filipijnen				
Delta Air Lines, Inc.	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Eni SpA	8	16-02-2026	Italië	Nigeria				
Fortescue Ltd.	8	15-02-2023	Australië	Australië				
McDonald's Corporation	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
McDonald's Corporation	8	16-02-2026	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk				
Starbucks Corporation	9	15-07-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Walmart Inc.	8	15-04-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

⁵ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Er zijn afgesloten dialogen voor dit thema.

3.6. Normatief: Milieu

Wij hebben in het eerste halfjaar van 2026 geen nieuwe dialogen geïnitieerd over een (vermeende) milieunormcontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁶. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 3.6.1 MIJLPALEN MILIEU

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Acciona SA	8	15-02-2021	Spanje	Canada				
Albemarle Corporation	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Chili				
AtkinsRealis Group Inc.	8	15-02-2021	Canada	Canada				
Bayer AG	7	24-09-2018	Duitsland	N/A				
ENGIE SA	8	17-02-2020	Frankrijk	Brazilië				
Eni SpA	9	16-10-2023	Italië	Nigeria				
Hochtief AG	8	15-02-2021	Duitsland	Canada				
Iberdrola SA	8	15-10-2025	Spanje	Brazilië				
Mitsui & Co., Ltd.	8	15-02-2024	Japan	Brazilië				
Norfolk Southern Corporation	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Repsol SA	8	17-10-2022	Spanje	Peru				
Shell Plc	8	15-10-2025	Verenigd Koninkrijk	Australië				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeëindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

⁶ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Afgesloten dialogen

Er zijn afgesloten dialogen voor dit thema.

3.7. Normatief: Anti-corruptie

Wij hebben in het eerste halfjaar van 2026 met 2 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over (vermeende) corruptie.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen⁷. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 3.7.1 MIJLPALEN ANTI-CORRUPTIE

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Elevance Health, Inc.	8	16-02-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				n.v.t.
Humana Inc.	8	16-02-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				n.v.t.
United Parcel Service, Inc.	7	15-07-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				n.v.t.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeëindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Er zijn afgesloten dialogen voor dit thema.

⁷ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

3.8. Escalatieoverzicht

Geëscaleerde dialogen

De onderstaande tabel geeft de escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) weer die in de eerste helft van 2026 zijn genomen in zowel thematische als normatieve dialogen. De eerste helft van het jaar is de drukste stemperiode, omdat in deze periode veel aandeelhoudersvergaderingen plaatsvinden in Europa, Japan en de Verenigde Staten. Escalatiemaatregelen kunnen onder meer bestaan uit het mede-indienen van een aandeelhoudersresolutie, het stemmen tegen bestuurders of het stemmen tegen het beloningsverslag.

TABEL 3.8.1 OVERZICHT GEËSCALEERDE DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel ¹
Alphabet Inc.	Geverifieerde controverse op het gebied van corruptie en vermeende controverses op het gebied van arbeidsnormen en mensenrechten.	Tegen de herbenoeming van de voorzitter gestemd wegens aanhoudende ESG-controverses.
Amazon.com, Inc.	Geverifieerde controverses op het gebied van corruptie en arbeidsnormen en meerdere vermeende controverses op het gebied van arbeidsnormen.	Tegen meerdere bestuurders gestemd vanwege aanhoudende ESG-controverses en zorgen over het toezicht van de raad op materiële ESG-risico's.
Starbucks Corporation	Geverifieerde controverse op het gebied van arbeidsnormen.	Tegen drie herbenoemingen gestemd vanwege zorgen over het toezicht op arbeidsnormenrisico's.

¹ Zie voor verdere duiding tegenstem het 'Voting Disclosure Systeem'

Te escalaren dialogen

De eerste helft van het jaar, waarin de meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten plaatsvinden, is de drukste stemperiode. Alle normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

TABEL 3.8.2 OVERZICHT TE ESCALAREN DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie
Alphabet Inc.	Geverifieerde controverse Corruptie. Vermeende controverses Arbeidsnormen en Mensenrechten.
Amazon.com, Inc.	Geverifieerde controverse Corruptie en Arbeidsnormen. Vermeende controverses Arbeidsnormen (4x) en Corruptie.
Eni SpA	Geverifieerde controverse Milieunormen. Vermeende controverses Milieunormen en Arbeidsnormen.
Starbucks Corporation	Geverifieerde controverse Arbeidsnormen.

4. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. SPF belegt onder andere in beursgenoteerde ondernemingen en is daardoor ook aandeelhouder. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan SPF invloed uitoefenen op de onderneming. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen kan het zich uitspreken over het beloningsbeleid. SPF doet dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering (stemmen). Door gebruik te maken van het stemrecht kan SPF invloed uitoefenen op ondernemingen en invloed aanwenden om een betere corporate governance te stimuleren bij de ondernemingen. Een goede corporate governance draagt bij aan de lange termijn waardecreatie.

4.1. SPF als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen. In bijlage 8.2. vindt u de volledige tekst van de relevante bepalingen voor institutionele beleggers van de Nederlandse Corporate Governance code.

SPF voldoet aan de bepalingen van de Nederlandse Corporate Governance Code. Op de website van het Pensioenfonds zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid, wat is opgenomen in het MVB-beleid;
2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe historisch gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

4.2. Stemgedrag SPF

Achtergrond

De eerste helft van het jaar is traditioneel de drukste periode voor aandeelhoudersvergaderingen. De meeste ondernemingen in Europa, Noord-Amerika en delen van Azië houden hun aandeelhoudersvergadering in deze periode. Hierdoor biedt het stemseizoen een goed beeld van de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van ondernemingsbestuur, aandeelhoudersrechten en duurzaamheid.

Meer engagement voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering

Een belangrijke ontwikkeling in het stemseizoen 2026 is de verschuiving van publieke stemming naar engagement voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering. Met name bij ESG-gerelateerde onderwerpen vinden steeds vaker gesprekken plaats tussen ondernemingen en aandeelhouders voordat een voorstel daadwerkelijk in stemming wordt gebracht. Deze gesprekken leiden regelmatig tot aanvullende toezeggingen, verbeterde rapportage, beleidsaanpassingen

of andere verduidelijkingen vanuit ondernemingen, waardoor aandeelhoudersvoorstellen soms worden aangepast of ingetrokken. Tegelijkertijd kunnen dergelijke gesprekken ook van invloed zijn op de wijze waarop beleggers uiteindelijk stemmen op managementvoorstellen, bijvoorbeeld over beloning, bestuurdersverkiezingen of klimaatgerelateerde agendapunten. Hierdoor geven stemuitslagen alleen niet langer een volledig beeld van de invloed die aandeelhouders op ondernemingen uitoefenen.

Deze ontwikkeling onderstreept het belang van een integrale benadering van actief aandeelhouderschap, waarbij stemmen en engagement elkaar versterken. Stemuitslagen blijven belangrijk, maar moeten steeds vaker worden gezien in samenhang met de gevoerde dialoog, de gemaakte afspraken en de bereikte resultaten.

Minder aandeelhoudersvoorstellen, blijvende focus op beloning

Het aantal aandeelhoudersvoorstellen daalde verder ten opzichte van vorig jaar, met name op het gebied van milieu- en sociale onderwerpen. Tegelijkertijd bleven beloningsvoorstellen wereldwijd een belangrijk aandachtspunt voor beleggers. Discussies over de hoogte van beloningen, de koppeling aan prestaties en de kwaliteit van de onderbouwing speelden zowel in Europa als in de Verenigde Staten een prominente rol.

De afname van het aantal aandeelhoudersvoorstellen betekent niet dat de onderliggende onderwerpen minder relevant zijn geworden. Veel beleggers richten zich juist meer op de uitvoering van bestaande toezeggingen, de dialoog voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering en het aanspreken van ondernemingen op eerder gecommuniceerde doelstellingen.

Verschillen tussen de Verenigde Staten en Europa nemen toe

Ook in dit stemseizoen werden de verschillen tussen de Verenigde Staten en Europa duidelijk zichtbaar. In de Verenigde Staten blijft duurzaamheid onder druk staan door politieke en juridische ontwikkelingen. Dit vertaalde zich onder meer in minder steun voor duurzaamheidsgerelateerde voorstellen en een verdere afname van het aantal ingediende voorstellen.

In Europa blijven duurzaamheid, transparantie en verslaggeving daarentegen een belangrijk onderdeel van goed ondernemingsbestuur. Regelgeving blijft daarbij een belangrijke drijver. Voor internationale beleggers betekent dit dat stemresultaten steeds vaker in hun regionale context moeten worden beoordeeld.

Opkomende thema's: AI en governance

Kunstmatige intelligentie ontwikkelt zich verder als governanceonderwerp. Hoewel AI in Europa nog slechts beperkt zichtbaar was op aandeelhoudersvergaderingen, neemt de aandacht voor toezicht op AI-gerelateerde risico's toe. Beleggers verwachten steeds vaker dat ondernemingen kunnen laten zien hoe bestuur en raad van commissarissen toezicht houden op het gebruik van AI, datakwaliteit en gerelateerde risico's.

Wij blijven deze ontwikkelingen volgen en beoordelen in hoeverre zij aanleiding geven om het stembeleid of de toepassing daarvan verder aan te scherpen.

Stemactiviteiten van SPF

In het eerste halfjaar is wereldwijd gestemd op aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen waarin wordt belegd. Niet in alle gevallen is met het management meegestemd. Zie de kerncijfers hieronder.

TABEL 4.2.1 KERNCIJFERS

Aandeelhoudersvergaderingen	Agendapunten	Tegen management %
649	10.122	21%

Managementvoorstellen

Bij managementvoorstellen werd in het afgelopen halfjaar vooral kritisch gestemd op onderwerpen waar het stembeleid duidelijke eisen stelt aan transparantie, onafhankelijkheid, prestatiekoppeling en duurzame langetermijnwaardecreatie. Dit kwam met name terug bij beloningsvoorstellen, auditgerelateerde voorstellen en klimaatvoorstellen. Bij beloningsvoorstellen hadden tegenstemmen vaak te maken met zorgen over de hoogte of structuur van beloningen, onvoldoende transparantie over prestatiecriteria of een beperkte koppeling tussen beloning en prestaties. Ook bij

auditgerelateerde voorstellen werd kritisch gekeken, onder meer naar de onafhankelijkheid van de accountant en langdurige zittingstermijnen.

Bij managementvoorstellen in de categorie klimaat ging het om een beperkt aantal voorstellen. Daardoor kan één stem voor of tegen een relatief groot effect hebben op het percentage. Deze voorstellen hebben doorgaans betrekking op klimaattransitieplannen die ondernemingen ter advisering aan aandeelhouders voorleggen. Een tegenstem betekent in dat geval dat het voorgelegde plan niet voldoende voldeed aan de eisen uit het stembeleid. Dit past bij het bredere beeld van het stemseizoen, waarin klimaat, beloning en goed bestuur belangrijke aandachtspunten bleven, maar waarin ieder voorstel steeds afzonderlijk is beoordeeld op inhoud, kwaliteit van de toelichting en aansluiting bij langetermijnwaardecreatie.

TABEL 4.2.2 MANAGEMENTVOORSTELLEN H1 2026¹

	Totaal	% Tegen
Beloning	1.182	64%
Klimaat	5	60%
Audit gerelateerd	663	48%
Overig	18	22%
Benoemingen	5.526	14%
Strategische transacties	40	12%
Statuten gerelateerd	99	8%
Overname gerelateerd	69	6%
Niet-routinematig	21	5%
Routine	669	5%
Bestuurders gerelateerd	849	3%
Aandelen gerelateerd	562	2%
Duurzaamheid	38	0%
Sociaal	28	0%
Beleggingsfondsen	1	0%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

Aandeelhoudersvoorstellen

In het afgelopen halfjaar heeft SPF **380 aandeelhoudersvoorstellen** beoordeeld en hierover gestemd. Deze voorstellen hadden betrekking op uiteenlopende thema's, waaronder sociale onderwerpen, klimaat, corporate governance, bestuurdersgerelateerde voorstellen, beloning en duurzaamheid.

Bij de interpretatie van de stemcijfers is het belangrijk om de percentages tegen per thema te lezen in samenhang met de aard en het aantal voorstellen dat op de agenda is gekomen. In het stemseizoen 2026 was zichtbaar dat het aantal ESG-gerelateerde aandeelhoudersvoorstellen afnam, terwijl bepaalde anti-ESG-voorstellen relatief zichtbaar bleven. Dit kan invloed hebben op het percentage tegenstemmen binnen bepaalde categorieën. Een relatief hoog percentage tegen betekent daarom niet dat het stembeleid is gewijzigd. ESG-bevorderende aandeelhoudersvoorstellen worden in beginsel nog steeds gesteund wanneer zij voldoende bijdragen aan betere transparantie, sterker bestuur of beter inzicht in materiële risico's.

In onderstaande tabel staat een overzicht van het aantal aandeelhoudersvoorstellen per thema en het percentage stemmen tegen.

TABEL 4.2.3 AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN
H1 2026¹

	Totaal	% Tegen
Duurzaamheid	36	83%
Overig	25	80%
Routine	23	65%
Benoemingen	18	50%
Niet-routinematig	2	50%
Statuten gerelateerd	2	50%
Audit gerelateerd	13	46%
Beloning	13	38%
Sociaal	73	30%
Klimaat	41	29%
Bestuurders gerelateerd	83	11%
Corporate Governance	51	6%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

Aandeelhouders kunnen op aandeelhoudersvergaderingen een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersvoorstellen kunnen betrekking hebben op uiteenlopende thema's, zoals klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten, kunstmatige intelligentie, aandeelhoudersrechten of goed ondernemingsbestuur.

Het pensioenfonds beoordeelt ieder aandeelhoudersvoorstel afzonderlijk op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en verwacht effect. Voorstellen die bijdragen aan duurzaamheid, goed ondernemingsbestuur, aandeelhoudersrechten of betere transparantie worden in beginsel gesteund wanneer zij passen binnen het stembeleid en bijdragen aan duurzame langetermijnwaardcreatie. Er kan echter tegen worden gestemd wanneer een voorstel onvoldoende is onderbouwd, te voorschrijvend is, onevenredig belastend is of onvoldoende aansluit bij het belang van de onderneming en haar aandeelhouders op de lange termijn.

Regionale verdeling

Hieronder staat de regionale verdeling van de stemcijfers opgenomen. De grootste markten betroffen de USA, Japan en Canada.

TABEL 4.2.4 REGIOVERDELING STEMCIJFERS H1 2026

Regio	Aantal vergaderingen	Percentage stemverhouding
Europa	224	40%
Noord-Amerika	218	39%
Japan	51	9%
Azië excl. Japan	30	5%
Overig / Cariben	23	4%
Oceanië	7	1%
Midden-Oosten	4	1%

Op de website van SPF kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

SPF maakt bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). ISS stelt aan de hand van het stembeleid specifieke analyses op. Zo past SPF voor elke steminstructie haar eigen op maat gemaakte stembeleid toe.

Het stembeleid is op de website te vinden en wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

4.3. Relevante stemmingen

SPF rapporteert over relevante stemmingen om inzicht te geven in de toepassing van het stembeleid en de invulling van actief aandeelhouderschap. Aandeelhoudersvergaderingen zijn een belangrijk moment waarop het pensioenfonds invloed kan uitoefenen op ondernemingen waarin wordt belegd. In dit hoofdstuk worden stemmingen toegelicht die relevant waren vanwege het onderwerp, de aansluiting bij het stembeleid, de afwijking van het bestuursadvies, de mate van aandeelhouderssteun of bredere ontwikkelingen in het stemseizoen.

De selectie bevat zowel managementvoorstellen als aandeelhoudersvoorstellen. Stemmingen die specifiek zijn ingezet als escalatiemaatregel worden toegelicht in het escalatieoverzicht in het engagementhoofdstuk.

Een volledig overzicht van het stemgedrag per vergadering en per agendapunt is beschikbaar via de rapportagetool. Hieronder worden enkele relevante stemmingen toegelicht.

4.3.1. Voorbeelden van relevante stemmingen

Klimaat, energietransitie en CO2-intensieve activiteiten

BP – Benoeming van de nieuwe voorzitter van de board (agendapunt 4)

Op de aandeelhoudersvergadering van BP werd gestemd over de benoeming van Albert Manifold als voorzitter van het bestuur. Deze stemming vond plaats in een bredere context waarin meerdere governance- en klimaatthema's op de agenda stonden. Zo was er discussie over het besluit van BP om een klimaatresolutie van Follow This niet op te nemen op de agenda, het voorstel om eerdere klimaatresoluties uit 2015 en 2019 in te trekken en de voorgestelde aanpassing van de statuten die meer ruimte zou bieden voor volledig elektronische aandeelhoudersvergaderingen.

SPF heeft voor de benoeming van de nieuwe voorzitter gestemd. Daarbij is meegewogen dat de onderneming zich in een overgangsfase bevond, met een nieuwe voorzitter, een nieuwe CEO en een deels vernieuwde board. Hoewel de omgang met aandeelhoudersvoorstellen en klimaatgerelateerde transparantie belangrijke aandachtspunten waren, was er onvoldoende aanleiding om de benoeming van de nieuwe voorzitter op dat moment niet te steunen. Wel zijn de zorgen over aandeelhoudersrechten en klimaattransparantie meegewogen bij andere agendapunten op dezelfde vergadering.

De benoeming werd aangenomen, maar kreeg 18,2% tegenstemmen. Kort na de aandeelhoudersvergadering maakte BP bekend dat Manifold met onmiddellijke ingang uit zijn functie als voorzitter werd verwijderd, vanwege ernstige zorgen over toezicht, bestuur en gedrag. Deze ontwikkeling onderstreept dat de governance en strategische koers van BP in deze periode nadrukkelijk onder druk stonden en dat de zorgen van aandeelhouders over het bestuur van de onderneming niet op zichzelf stonden.

Amazon.com – Rapportage over impact datacenters op klimaatdoelstellingen (agendapunt 5)

Dit aandeelhoudersvoorstel verzocht Amazon.com om te rapporteren hoe de onderneming haar klimaatdoelstellingen wil realiseren, gegeven de stijgende energiebehoefte door de groei van datacenters en AI. Het voorstel vroeg om meer inzicht in de manier waarop Amazon.com de toenemende energievraag van deze activiteiten verenigt met de bestaande doelstellingen voor het terugdringen van broeikasgasemissies.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel en verwees naar bestaande rapportages over de klimaatstrategie, energie-efficiëntie van datacenters, het gebruik van hernieuwbare energie en de voortgang richting de klimaatdoelstellingen. Volgens de onderneming biedt de bestaande informatie voldoende inzicht in de maatregelen die worden genomen om de CO₂-voetafdruk van datacenters te beperken.

SPF heeft het voorstel gesteund, omdat beleggers hiermee beter kunnen beoordelen hoe haalbaar en robuust de klimaatdoelstellingen zijn in het licht van de snelle groei van energie-intensieve activiteiten. Meer inzicht in de relatie tussen datacentergroei, AI, energiegebruik en klimaatambities is relevant om de langetermijnrisico's en kansen van de onderneming te kunnen beoordelen. Het voorstel werd niet aangenomen en kreeg 18,4% steun van de aandeelhouders.

Wells Fargo & Company – Rapportage over juridische risico's bij financiering van CO₂-intensieve activiteiten (agendapunt 8)

Dit aandeelhoudersvoorstel verzocht Wells Fargo & Company om te rapporteren over klimaatgerelateerde juridische risico's die samenhangen met de financiering van CO₂-intensieve activiteiten. Het voorstel vroeg om meer inzicht in de wijze waarop de bank deze risico's identificeert, beoordeelt en beheerst.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel en gaf aan dat Wells Fargo & Company al beschikt over risicomanagementprocessen, governance en rapportages rond klimaatgerelateerde risico's. Volgens de onderneming bieden de bestaande rapportages voldoende inzicht in de wijze waarop klimaatrisico's, juridische ontwikkelingen en duurzaamheidsgerelateerde risico's worden meegenomen in het risicobeheer.

SPF heeft het voorstel gesteund, omdat aanvullende transparantie beleggers kan helpen om beter te beoordelen hoe de bank omgaat met juridische en reputatierisico's die kunnen voortvloeien uit de financiering van CO₂-intensieve activiteiten. Dit is met name relevant nu financiële instellingen in toenemende mate worden beoordeeld op de wijze waarop zij klimaatrisico's meenemen in hun financieringsbeleid en risicomanagement. Het voorstel werd niet aangenomen en kreeg 9,2% steun van de aandeelhouders.

Biodiversiteit en natuur

The Home Depot – Biodiversiteitsimpact en afhankelijkheden in de waardeketen (agendapunt 10)

Dit aandeelhoudersvoorstel verzocht The Home Depot om een biodiversiteitsimpact- en afhankelijkheidsanalyse uit te voeren en openbaar te maken. Het voorstel vroeg de onderneming om de belangrijkste natuurgerelateerde risico's, impacts en afhankelijkheden in de waardeketen en productcategorieën in kaart te brengen, zodat deze informatie kan worden gebruikt bij de verdere ontwikkeling van de natuurstrategie.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel en gaf aan dat The Home Depot al verschillende beleidslijnen, initiatieven en rapportages heeft op het gebied van verantwoord houtgebruik, duurzame bosbouw, chemicaliën en natuurgerelateerde risico's. De onderneming verwees onder meer naar haar houtinkoopbeleid, rapportages over duurzame bosbouw, CDP-rapportage en bestaande governance rond duurzaamheid en milieu.

SPF heeft het voorstel gesteund, omdat meer gestructureerde rapportage beleggers helpt inzicht te krijgen in hoe The Home Depot risico's rond ontbossing, biodiversiteitsverlies en natuurafhankelijkheden beheerst. Voor een onderneming met een brede waardeketen en productcategorieën waarin hout, tuinproducten en chemische stoffen een rol spelen, is inzicht in natuurgerelateerde risico's relevant voor risicobeheer en langetermijnwaardecreatie. Het voorstel werd niet aangenomen, maar kreeg 14,3% steun van de aandeelhouders.

Beloning en aandeelhoudersrechten

AkzoNobel – Aanvulling op het beloningsbeleid voor de CFO (agendapunt 5.b)

Op de aandeelhoudersvergadering van AkzoNobel werd gestemd over een voorstel om een eenmalige retentiebeloning van EUR 750.000 toe te kennen aan de CFO. De beloning hield verband met het verzoek aan de CFO om langer aan te blijven in verband met de voorgenomen fusie met Axalta.

SPF heeft tegen dit voorstel gestemd. Het stembeleid stelt dat beloningen transparant en goed onderbouwd moeten zijn, en dat zij aantoonbaar moeten samenhangen met de prestaties van de onderneming en langetermijnwaardecreatie. Bij dit voorstel waren er zorgen of de eenmalige retentiebeloning hier voldoende aan voldeed. Daarbij speelde mee dat

de onderbouwing beperkt was, dat onvoldoende duidelijk was welke aanvullende prestatiecriteria tegenover de beloning stonden en dat er vragen waren over de verhouding tot bestaande beloningsafspraken bij afronding van de fusie.

Het voorstel werd aangenomen, maar kreeg 22,5% tegenstemmen. Daarmee liet een substantiële minderheid van aandeelhouders zien zorgen te hebben over de voorgestelde aanvullende beloning.

Universal Music Group – Beloningsverslag bestuur (agendapunt 3)

Op de aandeelhoudersvergadering van Universal Music Group werd gestemd over het beloningsverslag van het bestuur. In dit verslag wordt onder meer toegelicht hoe de beloning van bestuurders over het boekjaar 2025 is vastgesteld en hoe de variabele beloning is toegekend.

SPF heeft tegen het beloningsverslag gestemd. Het stembeloid stelt dat beloningen transparant en goed onderbouwd moeten zijn, en dat zij aantoonbaar moeten samenhangen met de prestaties van de onderneming en langetermijnwaardecreatie. Bij Universal Music Group waren er zorgen over de hoogte van de totale beloning van de CEO, de beperkte prestatiekoppeling van een deel van de langetermijnbeloning en de mogelijkheid dat beloning kan worden toegekend bij prestaties onder de mediaan. Hoewel de onderneming de toelichting op onderdelen van de beloning heeft verbeterd, waren deze verbeteringen onvoldoende om de zorgen over de hoogte en structuur van de beloning weg te nemen.

Het beloningsverslag werd aangenomen, maar kreeg 27,4% tegenstemmen. Daarmee liet een substantiële minderheid van aandeelhouders zien zorgen te hebben over de beloningsstructuur en de verhouding tussen beloning, prestaties en langetermijnwaardecreatie.

Wolters Kluwer – Wijziging van de statuten over het beloningsbeleid (agendapunt 10)

Op de aandeelhoudersvergadering van Wolters Kluwer werd gestemd over een voorstel om de statuten te wijzigen. De voorgestelde wijziging had betrekking op de stemdrempel voor het vaststellen van het beloningsbeleid voor het bestuur. Waar nu een meerderheid van 75% geldt, wilde de onderneming dit aanpassen naar een gewone meerderheid van de uitgebrachte stemmen (50%).

SPF heeft tegen dit voorstel gestemd. Het beloningsbeleid is een belangrijk governance-instrument, omdat hierin de kaders voor vaste en variabele beloning van bestuurders worden vastgesteld. Een hogere stemdrempel zorgt ervoor dat het beloningsbeleid alleen kan worden aangepast wanneer daarvoor brede steun onder aandeelhouders bestaat. Het verlagen van deze drempel zou deze aandeelhouderswaarborg verzwakken en de invloed van aandeelhouders op het beloningsbeleid verminderen.

Het voorstel werd aangenomen, maar kreeg 45,8% tegenstemmen. Daarmee liet een grote minderheid van aandeelhouders zien zorgen te hebben over het verlagen van deze bestaande aandeelhoudersbescherming.

Digitale technologie, AI en mensenrechten

The Toronto-Dominion Bank – Rapportage over het gebruik van kunstmatige intelligentie (AI) in besluitvorming, risicobeoordeling en kredietverlening (aandeelhoudersvoorstel 7)

Dit aandeelhoudersvoorstel verzocht The Toronto-Dominion Bank om te rapporteren over het gebruik van AI bij besluitvorming op senior niveau, risicobeoordeling en kredietverlening. Het voorstel vroeg om meer transparantie over de manier waarop de bank AI inzet, hoe risico's zoals bias, onjuiste uitkomsten, privacy en beveiliging worden beheerst, en hoe medewerkers worden getraind om AI verantwoord te gebruiken.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel en gaf aan dat de bank al beschikt over governance-, toezicht- en controlemaatregelen om AI-risico's te identificeren en te beheersen. Daarbij verwees de bank onder meer naar bestaande kaders voor modelrisicobeheer, compliance, dataprivacy, technologie- en beveiligingsrisico's en derdepartijrisico's. Volgens de bank zou aanvullende gedetailleerde rapportage bovendien concurrentiegevoelige informatie kunnen blootleggen.

SPF heeft het voorstel gesteund, omdat aanvullende transparantie over het gebruik van AI beleggers beter in staat stelt om de voordelen en risico's van deze technologie te beoordelen. Zeker bij een financiële instelling is het belangrijk dat duidelijk is hoe AI wordt toegepast in besluitvorming, risicobeoordeling en kredietverlening, en welke waarborgen bestaan om mogelijke negatieve effecten te voorkomen. Het voorstel werd niet aangenomen, maar kreeg 21,3% steun van de aandeelhouders.

Apple – Herbenoeming van de voorzitter van het bestuur (agendapunt 1e)

Op de aandeelhoudersvergadering van Apple werd gestemd over de herbenoeming van Art Levinson als bestuurder. Levinson is voorzitter van het bestuur en is al geruime tijd aan de onderneming verbonden. De stemming was relevant omdat bij de beoordeling van bestuurders niet alleen wordt gekeken naar individuele ervaring en functioneren, maar ook naar de mate waarin de board effectief toezicht houdt op materiële ESG-risico's.

SPF heeft tegen de herbenoeming gestemd. Daarbij speelde mee dat binnen de stemanalyse significante ESG-risico's voor aandeelhouders zijn geïdentificeerd, waarbij zorgen bestaan over de wijze waarop de board toezicht houdt op materiële milieu-, sociale en governance-risico's. Als voorzitter van het bestuur draagt Levinson een bijzondere verantwoordelijkheid voor effectief toezicht op deze risico's. Daarnaast is meegewogen dat hij als niet-uitvoerend bestuurder al langer dan twaalf jaar zitting heeft in het bestuur.

De herbenoeming werd aangenomen, maar 9,0% van de aandeelhouders stemde tegen. Dit laat zien dat er bij een deel van de aandeelhouders zorgen bestonden over de wijze waarop het bestuur toezicht houdt op materiële ESG-risico's en langjarige zittingstermijnen, ondanks de brede steun voor de herbenoeming.

Sociale thema's: gezondheid, veiligheid en inclusie

Walmart – Rapportage over gezondheid en veiligheid op de werkvloer (agendapunt 6)

Dit aandeelhoudersvoorstel verzocht Walmart om te rapporteren over de governance-maatregelen die de onderneming heeft genomen om risico's rond gezondheid en veiligheid op de werkvloer beter te monitoren en te beheersen. Daarbij werd onder meer gevraagd naar het toezicht door het bestuur of een bestuurscommissie op beleid dat invloed heeft op veiligheid, verzuimbeleid en andere relevante arbeidsomstandigheden.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel en gaf aan dat Walmart al beschikt over beleid, toezichtstructuren en rapportages rond gezondheid en veiligheid op de werkvloer. Volgens de onderneming zijn het bestuur, relevante commissies en management betrokken bij het toezicht op veiligheidsprogramma's, prestaties en risicobeheersing. Een aanvullende rapportage zou volgens het bestuur daarom grotendeels overlappen met bestaande informatie.

SPF heeft het voorstel gesteund, omdat aanvullende rapportage kan bijdragen aan een beter inzicht in de effectiviteit van het beleid en het toezicht op gezondheid en veiligheid. Voor een onderneming met een groot personeelsbestand zijn arbeidsomstandigheden, veiligheid en goed toezicht daarop relevant voor medewerkers, operationele continuïteit en langetermijnwaardcreatie. Het voorstel werd niet aangenomen en kreeg 6,6% steun van de aandeelhouders.

The Coca-Cola Company – Rapportage over diversiteit, gelijkheid en inclusie (agendapunt 6)

Dit aandeelhoudersvoorstel verzocht The Coca-Cola Company om een rapport te publiceren over de huidige inspanningen op het gebied van diversiteit, gelijkheid en inclusie. Het voorstel vroeg om meer inzicht in de effectiviteit van het beleid en de mate waarin de onderneming erin slaagt een diverse en inclusieve werkomgeving te realiseren.

Het bestuur adviseerde tegen het voorstel en verwees naar bestaande informatie over de samenstelling van het personeelsbestand, het gevoerde beleid en de rapportage die al beschikbaar is. Volgens de onderneming bood de bestaande rapportage voldoende inzicht en zou aanvullende rapportage grotendeels overlappen met informatie die al wordt gepubliceerd.

SPF heeft het voorstel gesteund, omdat aanvullende en meer gestructureerde transparantie kan helpen om de voortgang en effectiviteit van het beleid beter te beoordelen. In een omgeving waarin verwachtingen rond diversiteit en inclusie veranderen, draagt verdere rapportage bij aan een beter begrip van hoe de onderneming hiermee omgaat en welke risico's en kansen dit met zich meebrengt. Het voorstel werd niet aangenomen en kreeg 11,3% steun van de aandeelhouders.

5. ESG-integratie

SPF neemt bij voorkeur duurzaamheidsinformatie mee in het beleggingsproces. Dit wordt ESG-integratie genoemd. SPF heeft de overtuiging dat het structureel meewegen van ESG-informatie op de lange termijn bijdraagt aan het verbeteren van de rendement-risico karakteristieken van de portefeuille. SPF bepaalt hierom per beleggingscategorie hoe en in welke mate ESG-integratie strategieën het meest effectief in de praktijk toegepast kunnen worden.

5.1. Best-in-class

SPF streeft naar een portefeuille waarvan het ESG-profiel beter is dan dat van de benchmark⁸. Hiervoor hebben wij concrete maatregelen genomen in de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille.

SPF zet in de aandelenportefeuille ESG-integratie in via een best-in-class benadering. SPF is van mening dat bedrijven die op ESG-gebied sterk achterblijven bij sectorgenoten, niet in de beleggingsportefeuille horen. SPF heeft besloten om bij het beheer van de aandelenportefeuille ontwikkelde landen een best-in-class benadering toe te passen. Bedrijven met een ESG rating B of CCC worden uitgesloten van belegging. Daarbij wordt als prestatiedoelstelling opgenomen dat er minimaal een 15% betere ESG score is op portefeuilleniveau dan de MSCI Wereldindex, met als restrictie dat de individuele scores op E, S en G ten minste gelijk zijn aan de benchmark. Deze uitgangspunten zijn verwerkt in de methodologie van de maatwerkindex die de beleggingsportefeuille bepaalt.

Daarnaast voert SPF bij de portefeuille niet-staatobligaties (bedrijfsobligaties) het beleid dat de ESG-rating van de portefeuille minimaal gelijk moet zijn aan de ESG-rating van de benchmark.

Zowel bij aandelen als bij bedrijfsobligaties wordt er voor de best-in-class benadering gebruik gemaakt van de ESG-ratings van MSCI ESG. CCC is de laagste rating en AAA is de hoogste rating.

5.2. CO₂(e)-emissiereductie

SPF heeft in de klimaatdoelstellingen verwoord te willen bijdragen aan de doelstelling van het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde beperkt te houden tot 1,5°C. De langetermijndoelstelling is een klimaatneutrale portefeuille in 2050⁹. Dit beleid wordt tot uitvoering gebracht in de aandelen- en credit portefeuille. Specifiek wordt het volgende gedaan:

- Bij de samenstelling van de aandelenportefeuille ontwikkelde markten wordt een CO₂-reductiedoelstelling van 30% meegegeven ten opzichte van de reguliere MSCI Ontwikkelde Markten benchmark. Vervolgens wordt de CO₂-voetafdruk¹⁰ ieder jaar met 7% verlaagd.

⁸ Een benchmark is een referentieportefeuille waarmee we vergelijken of onze beleggingen beter of slechter presteren. De benchmark bestaat uit een verzameling beleggingen die vergelijkbaar is met de portefeuille van het pensioenfonds. Een benchmark is de "meetlat" waarlangs we de prestaties van onze beleggingen leggen.

⁹ Klimaatneutraal betekent dat de netto uitstoot van broeikasgassen gelijk is aan nul. Eventuele rest (moeilijk te vermijden) emissies dienen volledig gecompenseerd te worden door verwijdering van CO₂. Deze doelstelling is in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. Wij maken nu nog geen gebruik van compensatie. Hoe het reductiepad vormgegeven wordt voor de periode na 2030 en welke middelen ingezet worden ten behoeve van CO₂-compensatie richting 2050 wordt in de toekomst nader bepaald.

¹⁰ De CO₂-voetafdruk laat de door de portefeuille gefinancierde broeikasgasemissies zien. Om deze CO₂-voetafdruk te bepalen, wordt eerst van elke onderneming in de portefeuille de totale uitstoot van broeikasgassen per jaar berekend. Er wordt daarbij gekeken naar de scope 1 & 2 emissies van het bedrijf. Deze totale uitstoot wordt gedeeld door de ondernemingswaarde inclusief contanten (Enterprise Value including Cash, EVIC) in datzelfde jaar. De uitkomst hiervan geeft weer hoeveel broeikasgassen een onderneming uitstoot voor elke euro aan financiering. Om tot de CO₂-voetafdruk van de hele portefeuille te komen, wordt het gewogen gemiddelde van de CO₂-voetafdrukken berekend van alle ondernemingen waarin wordt belegd. De ondernemingen waarin veel wordt belegd wegen dus zwaarder mee.

- Binnen credits wordt de CO₂-voetafdruk van de portefeuille vergeleken met die van de benchmark. Daarbij heeft de portefeuille als doelstelling de CO₂-voetafdruk te verkleinen: in 2030 moet deze tenminste 50% lager zijn dan die van de benchmark in 2020. Om dit te realiseren worden de broeikasgasemissies in één keer met 30% verlaagd en daarna tot 2030 jaarlijks met gemiddeld 7%.

CO₂-intensiteit van de beleggingsportefeuille

Om de invloed van de verschillende broeikasgassen te kunnen optellen, worden de emissiecijfers omgerekend naar zogeheten CO₂-equivalenten. Deze broeikasgassen zijn gedefinieerd in het verdrag van Kyoto en betreffen: koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄), stikstofoxide (N₂O), fluorkoolwaterstoffen (HFK's), perfluorkoolstoffen (PCF's), zwavelhexafluoride (SF₆) en stikstoftrifluoride (NF₃).

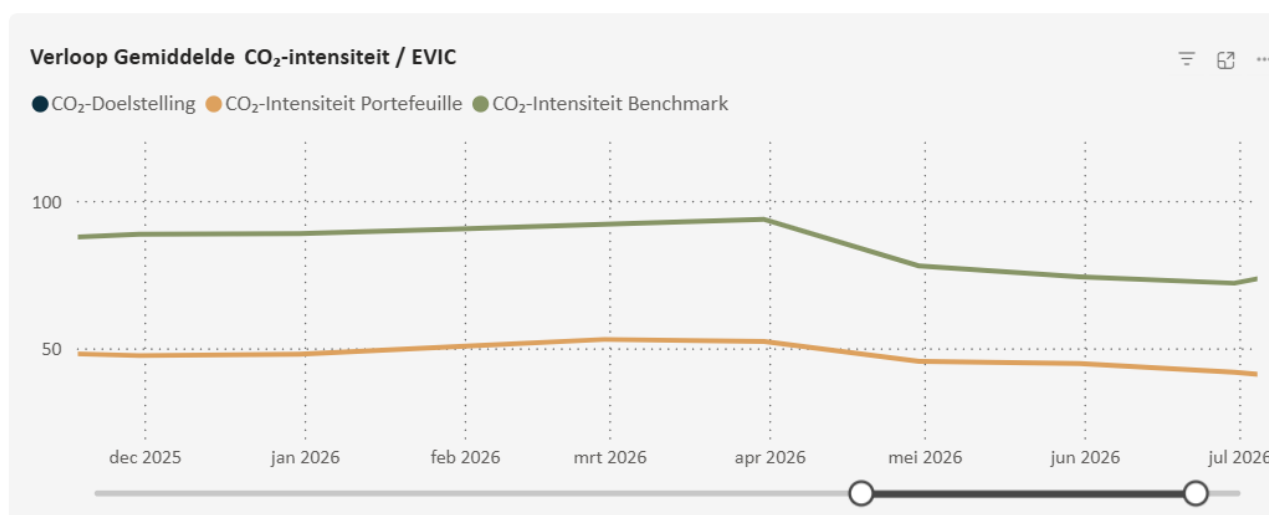
Het broeikasgasprotocol maakt op basis van de herkomst van een broeikasgas onderscheid naar: scope 1: directe CO₂-emissies, scope 2: indirecte CO₂-emissies door opwekking van gekochte en verbruikte elektriciteit of warmte en scope 3: CO₂-emissies in de gehele levenscyclus van alle producten die het bedrijf koopt, vervaardigt en/of verkoopt. De CO₂-intensiteit van de portefeuilles is gebaseerd op de scope 1+2 emissies van de ondernemingen in de portefeuille.

Resultaat per 30 juni 2026

Om de CO₂/EVIC voor een bedrijf te bepalen worden de totale CO₂-emissies¹¹ van het bedrijf gedeeld door de EVIC van het bedrijf (Enterprise Value Including Cash¹²): de som van de marktwaarde van de geëmitteerde aandelen en de uitstaande schulden. Om de CO₂/EVIC voor een belegger te bepalen wordt dit getal vervolgens vermenigvuldigd met de marktwaarde van het aandelen- en obligatiebelang van de belegger in het bedrijf. Het resultaat is een maatstaf die aangeeft welk deel van de uitstoot van het bedrijf kan worden toegerekend aan de positie van SPF. De gewogen CO₂-intensiteit van de module rendement is 42. Hieronder vallen de aandelenportefeuille met een gewogen CO₂-intensiteit van 34 en de vastrentende waarde portefeuille met een gewogen CO₂-intensiteit van 98. De gewogen CO₂-intensiteit van de creditportefeuille, die valt onder de module rente, is 27.

De schommelingen in de grafiek worden mede veroorzaakt door de marktbewegingen.

Figuur 5.2.1 Verloop gewogen CO₂-intensiteit module rendement

¹¹ In eerste instantie gaat het om de scope 1 & 2 emissies van het bedrijf (scope 1 betreft de directe uitstoot door het bedrijf door bijvoorbeeld het gebruik van voertuigen met verbrandingsmotor. Scope 2 betreft de indirecte uitstoot door het gebruik van energie die is opgewekt door de verbranding van fossiele brandstoffen). In de komende jaren is het de bedoeling dat hier ook scope 3-data aan wordt toegevoegd. In scope 3 data wordt de uitstoot van toeleveranciers en gebruikers van de producten ook meegenomen. De CO₂-intensiteit wordt voor de individuele ondernemingen bepaald door de CO₂-emissies van een onderneming te corrigeren voor de gegenereerde omzet (in miljoen USD). De CO₂-intensiteit van de portefeuille wordt bepaald aan de hand van de gewogen gemiddelde CO₂-intensiteit methodiek (weighted average carbon intensity). Waarbij de CO₂-intensiteit (tCO₂ per miljoen dollar omzet) van een onderneming op basis van het portfoliogewicht toegekend wordt aan de portefeuille. Op de Y-as wordt de CO₂-intensiteit aangegeven.

¹² PCAF definitie voor EVIC: The sum of the market capitalization of ordinary shares at fiscal year-end, the market capitalization of preferred shares at fiscal year-end, and the book values of total debt and minorities' interests. No deductions of cash or cash equivalents are made to avoid the possibility of negative enterprise values.

6. Impactbeleggen

Impactbeleggingen zijn beleggingen met een intentie om een positieve, meetbare sociale en milieu impact te maken, naast een positief, financieel rendement (Global Impact Investors Network (GIIN)). Impactbeleggingen zijn belangrijk om een positieve bijdrage te leveren aan maatschappelijke uitdagingen. Het pensioenfonds zet zich daarom in om deze bijdrage te leveren. Op dit moment doen wij dat via green bonds en Infrastructuur (hernieuwbare energie).

6.1. Green Bonds

Als onderdeel van de ambities belegt SPF ruim 4,5% van haar vastrentende waarde portefeuilles in Green Bonds. Voor de staat- en bedrijfsobligatieportefeuilles zijn green bond streefallocaties opgesteld. Deze streefpercentages worden periodiek geëvalueerd. Onderdeel is de belegging in het Achmea IM Green Bond Fund.

Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame ofwel 'groene' projecten. Deze zijn gericht op het opwekken van hernieuwbare energie, het verbeteren van energie-efficiëntie in gebouwen, duurzaam transport, of duurzaam waterbeheer en afvalbeheer. Financieel gezien hebben Green Bonds globaal dezelfde risicorendementskenmerken als reguliere obligaties, hoewel zich bescheiden verschillen in spread (zowel positief als negatief) kunnen voordoen.

Om te zorgen dat Green Bonds ook echt groen zijn, heeft de financiële sector criteria ontwikkeld die bepalen welke activiteiten ook echt bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering, dus echt als groen bestempeld kunnen worden. Zo zijn er de Green Bond Principles die vooral gaan over verantwoord beheer van de middelen, zorgvuldige selectie van te financieren activiteiten en transparante verslaglegging over besteding en impact van de beleggingen. Daarnaast heeft het Climate Bond Initiative een Green Bond Standard ontwikkeld met een lijst van duurzame activiteiten die in aanmerking komen voor financiering. Er wordt een eigen raamwerk gehanteerd voor het beoordelen van de mate waarin de obligatie als 'groen' kan worden gekwalificeerd. Dit raamwerk is gebaseerd op de criteria ('taxonomie') van het Climate Bond Initiative, dat ook de Green Bond Principles volgt. Daarbij is in het raamwerk ook de eis opgenomen dat het uitgeven van een green bond past binnen de strategie van de uitgevende instelling. De mate waarin de bond en het gebruik van de opbrengsten overeen komt met de EU Taxonomie, wordt tevens meegenomen in de beoordeling.

Gebruik van de opbrengsten

Ongeveer 1,5% van ons totale vermogen is belegd in het Achmea IM Green Bond Fund. Onderstaand het gebruik van de opbrengsten voor het Green Bond Fund per 30-6-2026:

**TABEL 6.1.1 GEBRUIK VAN DE OPBRENGSTEN
PER 30-6-2026**

Thema	%
Hernieuwbare energie	22
Energie-efficiëntie	7
Duurzaam transport	22
Groene gebouwen	28
Overig	10
Geen data beschikbaar	10

Vermeden CO₂

Het Achmea IM Euro Green Bond Fund droeg met haar financiering in 2025 bij aan een totale uitkomst van 330.478 ton vermeden CO₂-emissies. Per geïnvesteerde miljoen euro is dat 241,2 ton aan vermeden CO₂-emissies¹³.

¹³ Voor de berekening van de vermeden emissies, maken we gebruik van de gegevens die de uitgevende instellingen rapporteren in hun impactrapportages. We gebruiken de informatie over metrische ton CO₂ (equivalenten) en rekenen deze om naar vermeden ton CO₂ per 1 miljoen geïnvesteerde euro's ofwel, (CO₂/€mil.). Waar nodig herleiden we de gerapporteerde informatie naar deze indicator als daarvoor voldoende informatie beschikbaar is.

Alstom's eerste hybride (high yield) EU Green Bond biedt aantrekkelijk rendementspotentieel

Alstom is onlangs naar de markt gekomen met een eerste uitgifte van een hybride EU Green Bond.

Alstom is 's werelds grootste fabrikant van treinen en treinstellen (buiten China). Zo'n 27% van de wereldwijde treinvloot is door Alstom gefabriceerd. Binnen de Achmea IM green bond fondsen hebben we ruimte om in high yield te investeren als we dit aantrekkelijk vinden. Binnen green bonds zijn er doorgaans relatief weinig high yield kansen. De overweging om aan deze new issue mee te doen was tweeledig:

- Het Green Finance Framework van Alstom beoordelen we als "Goed tot excellent".
- De risicovergoeding van deze hybride obligatie was hoog. Dit heeft te maken met recent tegenvallende resultaten bij Alstom. Na een fundamentele analyse concludeerden we dat de tegenvallende resultaten van tijdelijk aard zijn en dat de marktreactie overtrokken was.

Green Framework

De use of proceeds van de green issuance komen volledig ten goede aan groene EU taxonomie projecten.

Voor Alstom betekent dat concreet de productie van low carbon transporttechnologie: productie van treinrijtuigen, spoorinfrastructuur en infrastructuur ter bevordering van low carbon wegverkeer en van openbaar vervoer. Het grootste gedeelte van de issuance komt ten goede aan de productie van low carbon transporttechnologie. Dit houdt in: de productie en onderhoud van elektrische en waterstoftreinen.

Duurzame mobiliteit behoort tot de kern van Alstom.

Ze hebben concrete doelstellingen voor 2030 op dit vlak:

- 40% reductie in scope 1 en 2 emissies van Alstom sites;
- 42% reductie in scope 3 emissie-intensiteit voor passagiersvervoer;
- 35% reductie in scope 3 emissie-intensiteit voor vrachtvervoer;
- en 30% reductie in scope 3 emissie-intensiteit in de supply chain.

Daarnaast dient 40% van de nieuwe treinen en infrastructuur uit circulair/gerecycled materiaal te bestaan, en moet 85% van Alstom-siteafval gerecycled te worden. Alstom zal de vermeden broeikasgasemissies voor de verschillende projecten berekenen en hierover rapporteren.

7. Bijlagen

7.1. Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het UN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

7.2. Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2022 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering

Principe De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het invoeren van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

7.3. Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 7.3.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Procedureel	Procedurele managementvoorstellen zonder aandelen- of kapitaalcomponent, veelal gericht op formele vergaderstappen of wettelijke vereisten.
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

7.4. Uitsluitingen per 1 juli 2026

Beleggingen in uitgesloten ondernemingen zijn verkocht. Geen nieuwe aandelen of obligaties worden aangekocht zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Bij een geverifieerde opheffing van de schending zal de onderneming van de uitsluitingslijst worden verwijderd.

Controversiële wapens

Zie onderstaand de uitsluitingslijst voor ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens:¹⁴

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alexandrite Monnet UK Holdco Plc
- ALTEN SA
- Amentum Escrow Corporation
- Amentum Holdings Inc
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd
- ArcelorMittal SA
- Aryt Industries Ltd
- Assystem S.A.
- Austal Limited
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd.
- Brookfield Capital Finance LLC
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- Brookfield Properties Retail Holding LLC
- Brookfield Property Finance ULC
- Brookfield Renewable Corporation
- Brookfield Renewable Partners L.P.
- Brookfield Renewable Partners ULC
- Brookfield Residential Properties Inc.
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International, Inc.
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Capita Plc
- China Aerospace Science and Industry Corporation Limited
- China Aerospace Science and Technology Corporation
- China Development Bank
- China International Capital Corporation Limited
- China North Industries Corporation
- China North Industries Group Corporation Limited.
- China Poly Group Corporation Limited
- Cohort plc
- Comber Wind Financial Corporation
- Costain Group PLC
- CSSC Capital 2015 Ltd.
- Curtiss-Wright Corporation
- Dalrymple Bay Finance Pty Ltd.
- Eaton Capital Unlimited Company
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Emerson Electric Co.
- EnerSys
- Exail Technologies SA
- Fluor Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Honeywell Aerospace, Inc.
- Honeywell International Inc.
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- Iho Verwaltungs GmbH
- Jaguar Land Rover Automotive PLC
- Johns Hopkins University
- Kanadevia Corporation
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Kongsberg Gruppen ASA
- Kongsberg Maritime ASA
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- KSB SE & Co. KGaA
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Limited
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- Lievre Power Financing Corp.
- LIG Defense & Aerospace Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird S.A.
- Mercantile Investment Trust plc
- MOOG Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- MPT Finco Inc.
- MTAR Technologies Limited
- Northrop Grumman Corporation
- Northrop Grumman Systems Corporation
- NRM Cabin Intermediate # 2 Limited Partnership

¹⁴ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

- Oaktree Strategic Credit Fund
- Parsons Corporation
- Poongsan Corporation
- Poongsan Holdings Corporation
- Premier Explosives Limited
- QinetiQ Group plc
- Ralliant Corporation
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- RTX Corporation
- Safran SA
- Sandhar Technologies Limited
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Sec LP
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- SNT Dynamics Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Special Machine Building & Metallurgy PJSC
- Spirit AeroSystems Holdings, Inc.
- Spirit AeroSystems Inc.
- Steel Partners Holdings L.P.
- Tata Motors Limited
- Tata Motors Passenger Vehicles Limited
- Tennessee Valley Authority
- TerraForm Power Operating, LLC
- Textron Inc.
- Thales SA
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies Capital USA, LLC
- TotalEnergies SE
- United Technologies Corporation
- Walchandnagar Industries Limited
- Wartsila Oyj Abp
- Zen Technologies Limited

Tabak

Binnen het beleggingsuniversum zijn de volgende ondernemingen uitgesloten:¹⁵

- 22nd Century Group, Inc.
- 7-Eleven, Inc.
- Alimentation Couche-Tard, Inc.
- Altria Group, Inc.
- AMCON Distributing Company
- ARKO Corp.
- Avolta AG
- B.A.T Capital Corporation
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV

- British American Tobacco (Malaysia) Berhad
- British American Tobacco Bangladesh Company Limited
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco Kenya Plc
- British American Tobacco p.l.c.
- Bulgartabac Holding AD
- Casey's General Stores, Inc.
- CP All Public Co. Ltd.
- Dufry One B.V.
- Eastern Company
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Golden Tobacco Limited
- GS Holdings Corp.
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- Ispire Technology Inc.
- ITC Limited
- Japan Tobacco Inc.
- Jerusalem Cigarette Co. Ltd.
- JT International Financial Services BV
- KT&G Corporation
- Logista Integral, S.A.
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Pakistan Tobacco Company Limited
- Performance Food Group Company
- Performance Food Group, Inc.
- Philip Morris (Pakistan) Limited
- Philip Morris CR a.s.
- Philip Morris International Inc.
- President Chain Store Corporation
- PT Gudang Garam Tbk
- PT HM Sampoerna Tbk.
- PT Indonesian Tobacco Tbk.
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- Pyxus International, Inc.
- Reinet Investments S.C.A.
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Seven & i Holdings Co., Ltd.
- Shanghai Industrial Holdings Limited
- Shenzhen Jinjia Group Co., Ltd.
- Sinnar Bidi Udyog Limited
- Sligro Food Group NV
- Smoore International Holdings Limited
- Swedish Match AB
- Turning Point Brands, Inc.
- Tutunski Kombinat AD Prilep
- Union Investment Corporation
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- VPR Brands, LP

¹⁵ Bron: Achmea Investment Management, Bloomberg

Steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctische olie- en gas

Binnen het beleggingsuniversum zijn de volgende ondernemingen uitgesloten, waarvan green bonds ook niet toegestaan zijn:

- Adani Power Limited
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Andes S.A.
- AES Corporation
- AES Espana BV
- AES Panama Generation Holdings SRL
- Alabama Power Company
- Alliance Resource Operating Partners, L.P.
- Alliance Resource Partners, L.P.
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Incorporated
- An Hui Wenergy Co., Ltd.
- Appalachian Power Company
- Australian Metcoal Financing Pty Ltd
- Banpu Public Company Limited
- Basin Electric Power Cooperative
- CESC Limited
- China Coal Energy Company Limited
- China Power International Development Limited
- China Qinfu Group Limited
- China Resources Power Holdings Co., Limited
- China Shenhua Energy Company Limited
- Cleveland Electric Illuminating Company
- Coal India Limited
- Columbus Southern Power Company
- Core Natural Resources, Inc.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Dayton Power & Light Company
- DMCI Holdings, Inc.
- DPL LLC
- DTE Electric Company
- DTE Energy Company
- Duke Energy Carolinas, LLC
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress, LLC
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- Emera US Finance, LLC
- Engie Energia Chile S.A.
- Eskom Holdings SOC Ltd
- Eushi Finance, Inc.
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Kansas South, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- Exxaro Resources Limited
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Pennsylvania Electric Company
- FirstEnergy Transmission, LLC
- Florida Power Corporation
- GD Power Development Co., Ltd.
- Geo Energy Resources Limited
- Georgia Power Company
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Hallador Energy Company
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaneng Power International, Inc.
- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power & Light Company
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Jaiprakash Power Ventures Limited
- Jersey Central Power & Light Company
- JSW Energy Limited
- Kentucky Power Company
- Kentucky Utilities Company
- Kinetic Development Group Limited
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Louisville Gas and Electric Company
- Majapahit Holding BV
- Malakoff Corporation Berhad
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- Mid-Atlantic Interstate Transmission, LLC
- Mississippi Power Company
- Mong Duong Finance Holdings B.V.
- Monongahela Power Company
- Narragansett Electric Co.
- Nava Limited
- New Hope Corporation Limited
- NLC India Limited
- Nova Scotia Power Incorporated
- NTPC Limited
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Company, Incorporated
- Peabody Energy Corporation
- Pennsylvania Electric Company
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- PPL Electric Utilities Corporation

- Progress Energy, Inc.
- PT Alamtri Resources Indonesia Tbk
- PT Bukit Asam (Persero) Tbk
- PT Bumi Resources Tbk
- PT Dian Swastatika Sentosa Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk.
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT Petrindo Jaya Kreasi Tbk
- PT United Tractors Tbk
- Public Service Company of Oklahoma
- RATCH Group Public Company Limited
- Reliance Power Limited
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- San Miguel Corporation
- San Miguel Global Power Holdings Corp.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Semirara Mining & Power Corporation
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Company
- Southwestern Electric Power Company
- Sumiseki Holdings, Inc.
- Tampa Electric Company
- TerraCom Limited
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Trans-Allegheny Interstate Line Company
- Whitehaven Coal Limited
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Yancoal Australia Limited
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- American Transmission Co. LLC
- Antero Resources Corporation
- APA Corporation
- ARC Resources Ltd.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings, LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy Company
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKV Corporation
- BKV Upstream Midstream, LLC
- Black Hills Corporation
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe, LLC
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power (US Holdings), Inc.
- Capital Power Corporation
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CEZ, a. s.
- Chevron Corporation
- Chevron U.S.A. Inc.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- Chord Energy Corporation
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- CIMIC Finance (USA) Pty Ltd.
- CIMIC Finance Ltd.
- Civitas Resources, Inc.
- Cleco Corporate Holdings LLC
- Cleco Power LLC
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CMS Energy Corporation
- CNCBINV 1 (BVI) Limited
- CNX Midstream Partners LP
- CNX Resources Corporation
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Colorado Interstate Gas Company, L.L.C.
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II

Binnen het beleggingsuniversum zijn de volgende ondernemingen uitgesloten, waarvan green bonds wel zijn toegestaan:

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- ACS, Actividades de Construcción y Servicios, S.A.
- Adani Electricity Mumbai Limited
- Adani Energy Solutions Limited
- Adani Enterprises Limited
- Advantage Energy Ltd.
- African Rainbow Minerals Limited
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Alleghany Corporation
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- AltaLink, L.P.

- ConocoPhillips Company
- Consumers Energy Company
- Continental Resources, Inc.
- ContourGlobal Power Holdings S.A.
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- DBR Land Holdings LLC
- Devon Energy Corporation.
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- Dilip Buildcon Limited
- Diversified Energy Company
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- Earthstone Energy Holdings LLC
- East Ohio Gas Company
- Eastern Energy Gas Holdings, LLC
- Eastern Gas Transmission and Storage, Inc.
- El Paso Energy Corp.
- El Paso Natural Gas Company, L.L.C.
- El Paso Pipeline Partners Operating Co. LLC
- Electricity Generating Public Company Limited
- Elm Road Generating Station Supercritical LLC
- Enea SA
- Energa Finance AB
- Energa SA
- Eneva S.A.
- Entergy Arkansas, LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana, LLC
- Entergy Mississippi, LLC
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- Expand Energy Corporation
- Exxon Mobil Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta Inc.
- FortisBC Energy Inc.
- FortisBC Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Freehold Royalties Ltd.
- Genesis Energy Limited
- Global Power Synergy Public Company Limited
- Granite Ridge Resources, Inc.
- Great River Energy
- Guangdong Investment Limited
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Gulfport Energy Operating Corporation
- Harbour Energy plc
- Hess Corporation
- HighPeak Energy, Inc.
- HK Electric Investments and HK Electric Investments Limited
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Hosken Consolidated Investments Limited
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- International Transmission Company
- Interstate Power and Light Company
- Israel Electric Corp. Ltd.
- ITC Holdings Corp.
- Itochu Enex Co., Ltd.
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- JMH Co. Ltd.
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kimbell Royalty Partners, LP
- Kinder Morgan Energy Partners, L.P.
- Kinder Morgan, Inc.
- Kobe Steel, Ltd.
- Korea National Oil Corporation
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- LandBridge Company LLC
- Lubrizol Corporation
- LX International Corp.
- Magnolia Oil & Gas Corporation
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Marathon Oil Corporation
- Maritime Electric Co. Ltd.
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Company
- MDU Resources Group, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- Moss Creek Resources Holdings, Inc.
- Mumbai International Airport Ltd.
- Murphy Oil Corporation
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- Newfoundland Power Inc.
- NGPL PipeCo LLC
- Northern Electric Finance Plc
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) plc
- Northern States Power Company
- NorthWestern Corporation
- NorthWestern Energy Group, Inc.
- NRW Holdings Limited
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC

- Ovintiv Inc.
- PacifiCorp
- Pampa Energia S.A.
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Permian Resources Corporation
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Pingdingshan Tianan Coal.Mining Co.,Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PrairieSky Royalty Ltd.
- Precision Castparts Corp.
- PT Astra International Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- Public Service Company of Colorado
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Range Resources Corporation
- RWE AG
- RWE Finance US, LLC
- Sandridge Energy, Inc.
- Santos Finance Limited
- Santos Limited
- Shandong Xinchao Energy Corporation Limited
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- SM Energy Company
- Solar Star Funding LLC
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SPIC Preferred Company No. 1 Ltd.
- SPIC Preferred Company No.4 Ltd.
- Strathcona Resources Ltd.
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources, Inc.
- Talen Energy Corporation
- Talen Energy Supply, LLC
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TCC Group Holdings CO., LTD.
- Tecpetrol Sociedad Anonima
- Tenaga Nasional Berhad
- Tennessee Gas Pipeline Company, L.L.C.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- Texas Pacific Land Corporation
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Topaz Energy Corp.
- Tourmaline Oil Corp.
- TransAlta Corporation
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- Union Electric Company
- Var Energi ASA
- Veren Inc.
- Vermilion Energy Inc.
- Viper Energy Partners LLC
- Viper Energy, Inc.
- Virginia Electric and Power Company
- Vista Energy Argentina S.A.U
- Vista Energy, S.A.B. de C.V.
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group, Inc.
- Whitecap Resources Inc.
- Wintershall Dea Finance 2 BV
- Wintershall Dea Finance BV
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Xcel Energy Inc.
- XTO Energy Inc.
- Yankuang Group (Cayman) Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.

Normschendingen

Binnen het beleggingsuniversum zijn de volgende ondernemingen uitgesloten:

- AXIA Energia SA
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- EL Sewedy Electric Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.

- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- Inco Ltd.
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS N.V.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Holding Lux SARL
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- MPLX LP
- NTPC Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- RATCH Group Public Company Limited
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX Corporation
- Samarco Mineracao S.A.
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc.
- ALROSA Capitals JSC
- Development Bank of The Republic of Belarus
- Federal Hydro-Generating Co. RusHydro PJSC
- Gazprom Neft PJSC
- Gosudarstvennaya Transportnaya Lizingovaya Kompaniya OJSC
- Inter RAO UES PJSC
- International Public Joint-Stock Company T-Technologies
- JSC Uzbekneftegaz
- Magnit PJSC
- Magnitogorsk Iron & Steel Works PJSC
- Metalloinvest Finance DAC
- Mining and Metallurgical Company NORILSK NICKEL PJSC
- Mobile TeleSystems PJSC
- Moscow Exchange MICEX-RTS PJSC
- MTS International Funding Ltd.
- Navoi Mining and Metallurgical Combine JSC
- NOVATEK JSC
- Novolipetsk Steel
- Oil Co. LUKOIL PJSC
- Open Joint Stock Company Russian Railway
- Ozon Holdings Plc Sponsored ADR
- Phosagro Bond Funding DAC
- Phosagro PJSC
- Promsvyazbank PJSC
- Public Joint Stock Company Polyus
- Public Joint Stock Company Transneft
- Public Joint Stock Company United Aircraft Corporation
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- Russian Agricultural Bank OJSC
- Sberbank Russia PJSC
- SCF Capital Ltd.
- Second Generation Company of the Wholesale Power Market Public Joint Stock Compa
- Severstal PAO
- State Oil Company of the Azerbaijan Republic
- Surgutneftegas PJSC
- Tatneft PJSC
- United Company RUSAL, international public joint-stock company
- VEB Finance Plc
- VK IPJSC
- VTB Bank PJSC

De volgende landen worden uitgesloten:

Landen

Staatsbedrijven die zijn uitgesloten:

TABEL 7.4.1

Country exclusions	Country code A2 (ISO)	Anti-corruption	Human rights	Labour rights	Sanctions
Afghanistan	AF	x	x	x	x
Azerbaijan	AZ		x		
Burundi	BI	x		x	
Belarus	BY		x		x
Central African Republic	CF		x	x	x
Eritrea	ER	x	x		
Equatorial Guinea	GQ	x	x		
Haiti	HT	x		x	
Iran	IR		x		x
North Korea	KP	x	x		x
Libya	LY	x		x	
Myanmar	MM	x	x	x	x
Nicaragua	NI	x			
Russia	RU				x
Sudan	SD	x	x	x	x
Somalia	SO	x	x	x	x
South Sudan	SS	x	x	x	x
Syria	SY	x		x	x
Tajikistan	TJ	x	x		
Turkmenistan	TM	x	x		
Uzbekistan	UZ				x
Venezuela	VE	x			
Yemen	YE	x		x	
Zimbabwe	ZW				x

- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS N.V.
- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Holding Lux SARL
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Midwest Connector Capital Co. LLC
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- RATCH Group Public Company Limited
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- RTX Corporation
- Serco Group plc
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Westcoast Energy Inc.

Goed bestuur

De volgende bedrijven worden uitsluitingen vanwege een gebrek aan goed bestuur:

- Athabasca Indigenous Midstream Limited Partnership
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.

7.5. Kwalitatieve toelichting beleid

Aandelen

De ESG-maatwerkbenchmark voor Aandelen Wereld ontwikkelde landen is een discretionair mandaat beheerd door de manager UBS, waardoor het eigen MVB-beleid van SPF van toepassing is. De instrumenten die benoemd zijn worden dan ook toegepast binnen dit mandaat. De overige wereldwijde aandelenbeleggingen voor ontwikkelde landen en de aandelenbeleggingen voor opkomende markten zijn momenteel, ondergebracht in (multi-manager) beleggingsfondsen bij Russell Investments waarin meerdere institutionele beleggers participeren. Dit betekent dat het niet mogelijk is om de eigen uitgangspunten van het MVB-beleid toe te passen. Wel voert Achmea IM namens SPF een dialoog met ondernemingen in de aandelenportefeuille die internationale normen hebben geschonden. Russell Investments voert een eigen MVB-beleid, bestaande uit het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, het aangaan van een dialoog met ondernemingen, CO₂-reductiedoelstellingen, ESG-integratie en het uitsluiten van controversiële wapens clustermineralen en tabak. Russell Investments rapporteert jaarlijks op hoofdlijnen over het gevoerde MVB-beleid. SPF publiceert deze rapporten op haar website. SPF streeft ernaar dat het beleggingsbeleid van externe partijen zo veel mogelijk aansluit bij de MVB-doelstellingen van SPF.

Vastrentende waarden

SPF heeft voor de Europese niet-staats obligatie portefeuille een eigen discretionair mandaat. Dit betekent dat het uitsluitingsbeleid direct wordt toegepast op deze beleggingen. In het hoofdstuk Uitsluiten worden de uitsluitingsgronden die van toepassing zijn uiteengezet. Het normatieve engagementprogramma is van toepassing. De ESG-rating van de portefeuille dient minimaal gelijk te zijn aan de ESG-rating van de benchmark en er is een klimaatdoelstelling van toepassing.

De wereldwijde High Yield beleggingen zijn ondergebracht in een beleggingsfonds van Achmea Investment Management met onderliggend meerdere externe high yield managers. Hetzelfde uitsluitingsbeleid is van toepassing. Deze uitsluitingen gelden ook voor het Green Bond Fonds en het Lagere Overheden Kasgeldfondsen. Voor deze fondsen is normatieve en thematische engagement van toepassing.

Voor staatsobligaties geldt dat niet belegd wordt in obligaties van landen waaraan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en/of de Europese Unie een sanctie heeft opgelegd. Landen worden daarbij op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

- Er is een schending van het non-proliferatieverdrag;
- Machthebbers op systematische en grove wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers schenden;
- Vanwege een hoge mate van corruptie toevertrouwde middelen in dergelijke landen niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.
- Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Het landenuitsluitingsbeleid is van toepassing voor de discretionaire staatsobligaties en EMD. Daarbij worden staatsbedrijven van uitgesloten landen uitgesloten.

Voor EMD LC wordt deelgenomen in twee fondsen, namelijk L&G en Ninety One. Het EMD HC is een mandaat en onder beheer bij PGIM.

Hypotheeken

De hypotheekportefeuille wordt ingevuld middels een fondsbelegging bij Achmea Mortgages en Dynamic Credit. Achmea Mortgages reserveert jaarlijks een bedrag om consumenten te stimuleren hun woning verder te verduurzamen. Achmea Mortgages heeft daarbij een relatief hoge PRI-score en het Particuliere Hypotheken Fonds heeft een SFDR classificatie van 8. Achmea Mortgages heeft ESG geïntegreerd in haar beleid door bijvoorbeeld de koppeling met de Sustainable Development Goals (SDGs). Voor de hypotheekportefeuille streven we naar een verlaging van de klimaatimpact door ervoor te zorgen dat de aanbieders van hypotheeken hun klanten informeren over mogelijkheden om hun woning te verduurzamen.

Alternatieve beleggingen

Bij het selecteren van nieuwe fondsen voor alternatieve beleggingscategorieën houdt SPF rekening met de hiervoor genoemde MVB-uitgangspunten.

Private Equity

Bij de selectie van private equity fondsen beoordeelt SPF zorgvuldig de inspanningen van beheerders op het gebied van ESG en maatschappelijk verantwoord beleggen. Tijdens due diligence wordt veel aandacht besteed aan de integratie van ESG-factoren in de organisatie en de processen. Vragen die beantwoord moeten worden zijn: Heeft de beheerder een voldoende duidelijk beleid geïmplementeerd? Worden ESG-risico's in kaart gebracht bij de aankoop van portefeuillebedrijven en worden doelstellingen gedefinieerd om positieve impact te creëren? Op welke manier monitort de manager de voortgang en wordt over ontwikkelingen gerapporteerd? Alle private equity fondsen in de portefeuille hebben een gedegen ESG-beleid. Aanvullende afspraken over ESG zijn vastgelegd in side letters met de beheerders.

Met ingang van 2022 is er een 5e pijler toegevoegd aan het beoordelingsraamwerk. Een aparte pijler voor alle MVB-gerelateerde aspecten onderstreept het belang van een goede MVB-integratie in zowel de organisatie als in het beleggingsproces. Daarnaast worden in deze pijler ook verschillende aspecten van het beloningsbeleid beoordeeld. De beoordeling van de verschillende MVB-aspecten is niet nieuw, maar was tot nu toe onderdeel van verschillende andere pijlers.

Tijdens monitormeetingen overlegt SPF met de fondsbeheerders over de ontwikkelingen en voortgang op ESG-gebied. SPF spoort de beheerders aan transparantie op dit gebied te blijven vergroten en, indien dit nog niet het geval is, zich te committeren aan de UN Principles for Responsible Investment. We zien over de gehele linie dat beheerders steeds meer aandacht aan MVB besteden.

We gaan de Private Equity portefeuille ook monitoren op de implementatie van klimaatbeleid en verlagen stapsgewijs de klimaatimpact door middel van selectie van en engagement met de vermogensbeheerders.

Infrastructuur

Sinds 2020 belegt het pensioenfonds in Infrastructuur via Achmea Investment Management en streeft ernaar om zowel bij de beleidsbepaling, als bij de uitvoering duurzaamheidscriteria te integreren. Daarbij wordt aandacht besteed aan milieu-aspecten, maar ook aan sociaal-maatschappelijke factoren en aan goed fondsbestuur en transparantie (ESG-criteria). Fondsmanagers worden actief aangespoord te beleggen conform de regels van de United Nations Principles for Responsible Investments (UNPRI) en deze regels te ondertekenen. Het pensioenfonds heeft er bewust voor gekozen om met haar infrastructuur beleggingen positieve klimaatimpact te realiseren en heeft dit in de portefeuille vastgelegd met een normallocatie van 25% voor de sector duurzame energie. Tevens worden fondsmanagers gevraagd om de CO₂-footprint van hun portefeuille in kaart te brengen, CO₂-doelstellingen te formuleren en hierover te rapporteren.

SPF hanteert bij het selecteren van nieuwe infrastructuurfondsen in haar due-diligence diverse duurzaamheidscriteria en neemt deze criteria ook mee in de weging bij de selectie van de beste fondsen. Daarnaast worden aandeelhoudersvergaderingen van de fondsen bijgewoond en gebruik gemaakt van het stemrecht. De ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid komen aan de orde zowel op de aandeelhoudersvergadering als door middel van engagement en dialoog rechtstreeks met de fondsbeheerder.

We gaan de infrastructuurportefeuille ook monitoren op implementatie van klimaatbeleid en verlangen in toenemende mate van de vermogensbeheerders dat ze doelen stellen in lijn met de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs.

Vastgoed

SPF belegt hoofdzakelijk in indirect vastgoed via a.s.r. real assets investment partners en streeft ernaar om zowel bij de beleidsbepaling (strategische en jaarplannen), als bij de uitvoering (investerings- en desinvesteringsbeslissingen en monitoring) duurzaamheidscriteria te integreren. Daarbij wordt aandacht besteed aan ecologische, sociale en governance (ESG) aspecten.

Voor de vastgoedportefeuille heeft SPF een MVB-beleid op drie ESG-pijlers. Ten aanzien van de E-pijler wil SPF de CO₂-voetafdruk van de vastgoedbeleggingen reduceren. Hiertoe zal de afdruk in toenemende mate in kaart worden gebracht en reductiedoelstellingen worden gesteld. Ten aanzien van de S-pijler wordt geïnventariseerd of fondsmanagers huurders hebben die op de uitsluitingslijst van het pensioenfonds staan en gaat het de dialoog aan met fondsbeheerders over het

thema Gezondheid & Welzijn. Dit sluit goed aan bij het thema Gezondheid van SPF. Op het vlak van de G-pijler wordt transparantie gestimuleerd in bestuur en rapportages en wordt aangedrongen op rapportages volgens maatstaven van de European Association for Investors in Non-Listed Real Estate Vehicles (INREV).

Daarnaast speelt informatie uit de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) een rol. Er wordt gemeten welk deel van de vastgoedfondsen participeert in GRESB, welk deel de peer group outperformed en welk deel actief duurzaamheidsdoelen tracht te realiseren met behulp van actiepunten. Ieder jaar worden in de rapportagecyclus de resultaten van de fondsen die deelnemen aan GRESB gedeeld en besproken. Deze scores maar ook andere maatregelen die de fondsmanager neemt in het kader van ESG worden meegenomen in de kwartaalrapportages en beleggingsformulieren van het betreffende fonds.

SPF hanteert bij het selecteren van nieuwe vastgoedfondsen in haar due diligence diverse duurzaamheidscriteria en neemt deze criteria ook mee in de weging bij de selectie van de beste fondsen. a.s.r. ip bezoekt namens SPF aandeelhoudersvergaderingen van de fondsen en maakt actief gebruik van het stemrecht. Twee maal per jaar wordt aan alle fondsmanagers gevraagd of en in hoeverre huurders in hun huurdersbestand aanwezig zijn die voorkomen op de uitsluitingslijst.

Zie voor verder overzicht het MVB jaarverslag over Vastgoed op [de website](#) van SPF.

7.6. Normatieve dialoog

7.6.1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn 4 hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor controverses die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor controverses in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de controverse wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke controverses zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de controverse is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

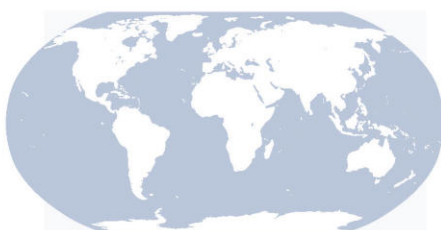
Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst, schaal** en **onomkeerbaarheid** van de controverse gekeken:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen, kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voorafging aan de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de 4 hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkappingsverzoeken en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

Opgericht in 2000 De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

19009061

7.6.1.1. Mensenrechtenkwesties en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen 1 van de 4 hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste 2 principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen. Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele controverses van mensenrechten.

In de UN Guiding Principles on Business & Human Rights (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

"The Guiding Principles' normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved".

In de praktijk hebben mensenrechtencontroverses in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

TABEL 7.6.1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global

Compact principes. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardden in 2007 een 'Verklaring over de rechten van inheemse volken'. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de 'VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven' wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILO conventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen.

Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'.

7.6.1.2. Arbeidsnormenkwesties en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is 1 van de 4 hoofdthema's van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele arbeidsnormcontroverses.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormencontroverses in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

TABEL 7.6.1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het 4 de principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het 6 de principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

7.6.1.3. Milieunormenkwesties en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele milieunormcontroverses.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de 'Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling' en luiden: "Business should support a precautionary approach to environmental challenges", "Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility" en "Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies." In de praktijk hebben milieunormcontroverses in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie- en voorzichtigheidsbeginsel, samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt, zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het Kyoto Protocol, het Verdrag van Bazel (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

TABEL 7.6.1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Controverses ten aanzien hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.
2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

7.6.1.4. anti-corruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het 4 de hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: "Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptiecontroverses in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

TABEL 7.6.1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

7.6.2. Het normatieve engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij controverses ten aanzien van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende controversie start ISS ESG een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde controversie start ISS ESG een dialoog met deze ondernemingen met als doel de controversie zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe controverses in de toekomst te voorkomen. Achmea IM spreekt ISS ESG halfjaarlijks over de lopende dialogen om de voortgang van het engagementprogramma te monitoren.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende controverses wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële controverses is kwalitatief. De methodologie doorloopt 5 stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende controversie betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende controversie;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende controversie. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende controversie incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores Rood, Oranje en Groen

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden vermeende controverses naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de casussen de status Rood, Oranje of Groen. De score 10 leidt tot de status Rood, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status Oranje en scores 1 tot 5 leiden tot de status Groen. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar de onderstaande tabel.

TABEL 7.6.2.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde zeer ernstige controversie ten aanzien van internationale normen	De controversie is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de controversie niet geadresseerd. De controversie wordt geclassificeerd als zeer ernstig.
Oranje	9	Geverifieerde ernstige controversie ten aanzien van internationale normen	De controversie is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de controversie niet geadresseerd. De controversie wordt geclassificeerd als ernstig.
Oranje	8	Vermeende controversie ten aanzien van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een controversie ten aanzien van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde controversie ten aanzien van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De controversie is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de controversie echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende controverse is onduidelijk.
Groen	5	Onder observatie	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een controverse van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De controverse wordt geadresseerd	De controverse is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde controverse.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de controverse lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **Rode** of **Oranje** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan 3 mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de controverse.
2. Het voorkomen van toekomstige controverses.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de controverse zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de controverse en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de controverse voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang. Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport. Als bij een controverse geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

▪3 jaar Rood > 2 jaar Oranje > Groen

▪2 jaar Oranje > Groen

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

7.7. Lijst van ondernemingen

7.7.1. Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	17-10-2022	Arbeidsnormen
2	Acciona SA	15-02-2021	Milieu
	Acciona SA	01-04-2024	Mensenrechten
3	Albemarle Corporation	16-10-2023	Milieu
	Albemarle Corporation	16-10-2023	Mensenrechten
4	Alphabet Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc.	15-04-2020	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc.	15-07-2021	Corruptie
	Alphabet Inc.	15-04-2020	Mensenrechten
	Alphabet Inc.	27-04-2020	Corruptie
	Alphabet Inc.	15-07-2021	Mensenrechten
	Alphabet Inc.	16-10-2023	Corruptie
5	AltaGas Ltd.	17-04-2023	Milieu
6	Amazon.com, Inc.	15-10-2025	Mensenrechten
	Amazon.com, Inc.	15-10-2025	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-2025	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-10-2025	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-01-2019	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-02-2021	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	28-05-2019	Mensenrechten
	Amazon.com, Inc.	15-07-2022	Corruptie
	Amazon.com, Inc.	15-02-2021	Arbeidsnormen
7	Amgen Inc.	15-10-2025	Mensenrechten
8	Anheuser-Busch InBev NV	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Anheuser-Busch InBev NV	15-04-2019	Arbeidsnormen
9	Apple Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
	Apple Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Apple Inc.	15-10-2024	Corruptie
10	AtkinsRealis Group Inc.	15-02-2021	Milieu
	AtkinsRealis Group Inc.	01-04-2024	Mensenrechten
11	Baker Hughes Company	16-10-2023	Milieu
12	Bayer AG	24-09-2018	Milieu
13	Booking Holdings Inc.	15-04-2025	Corruptie
14	Cardinal Health, Inc.	17-02-2025	Mensenrechten
15	Carrefour SA	15-04-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
16	Caterpillar, Inc.	16-02-2026	Mensenrechten
17	Cencora, Inc.	15-04-2025	Mensenrechten
18	Coca-Cola Europacific Partners plc	16-02-2026	Arbeidsnormen
19	Consolidated Edison, Inc.	15-04-2025	Milieu
20	CVS Health Corporation	17-02-2025	Mensenrechten
21	Delta Air Lines, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
22	Deutsche Telekom AG	15-02-2023	Mensenrechten
	Deutsche Telekom AG	15-07-2020	Arbeidsnormen
23	Edison International	15-07-2025	Mensenrechten
24	EDP SA	16-02-2026	Mensenrechten
25	Electricite de France SA	15-02-2023	Milieu
	Electricite de France SA	15-02-2023	Milieu
	Electricite de France SA	15-02-2023	Corruptie
26	Elevance Health, Inc.	16-02-2026	Corruptie
27	Enel SpA	16-10-2023	Mensenrechten
28	ENGIE SA	17-02-2020	Milieu
	ENGIE SA	11-01-2017	Milieu
	ENGIE SA	17-02-2020	Mensenrechten
29	Eni SpA	09-12-2016	Corruptie
	Eni SpA	15-04-2019	Milieu
	Eni SpA	16-02-2026	Arbeidsnormen
	Eni SpA	15-04-2019	Corruptie
	Eni SpA	09-12-2016	Corruptie
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
	Eni SpA	16-10-2023	Milieu
30	EXOR NV	15-07-2024	Corruptie
	EXOR NV	15-07-2019	Milieu
31	Fast Retailing Co., Ltd.	17-02-2025	Arbeidsnormen
32	First Quantum Minerals Ltd.	15-04-2025	Milieu
33	Fortescue Ltd.	15-02-2023	Arbeidsnormen
34	Hochtief AG	15-02-2021	Milieu
	Hochtief AG	15-02-2021	Mensenrechten
35	Holcim Ltd.	30-03-2017	Arbeidsnormen
	Holcim Ltd.	30-03-2017	Mensenrechten
36	Hon Hai Precision Industry Co., Ltd.	17-02-2020	Arbeidsnormen
37	Humana Inc.	16-02-2026	Corruptie
38	Iberdrola SA	15-10-2025	Milieu
	Iberdrola SA	15-04-2021	Mensenrechten

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
39	JSW Steel Limited	17-02-2025	Mensenrechten
40	Kinross Gold Corporation	01-04-2024	Milieu
41	L'Oreal SA	16-02-2026	Mensenrechten
42	Macy's, Inc.	15-04-2022	Arbeidsnormen
43	Marubeni Corp.	15-02-2024	Mensenrechten
	Marubeni Corp.	20-04-2018	Milieu
44	McDonald's Corporation	17-07-2023	Arbeidsnormen
	McDonald's Corporation	16-02-2026	Arbeidsnormen
45	McKesson Corporation	17-02-2025	Mensenrechten
46	Mercedes-Benz Group AG	17-07-2023	Milieu
	Mercedes-Benz Group AG	02-05-2017	Milieu
47	Meta Platforms, Inc.	17-02-2020	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-07-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-07-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	17-02-2020	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
48	Mitsubishi Corp.	15-02-2024	Milieu
	Mitsubishi Corp.	15-02-2024	Mensenrechten
49	Mitsui & Co., Ltd.	15-02-2024	Milieu
	Mitsui & Co., Ltd.	17-02-2020	Mensenrechten
50	NextEra Energy, Inc.	15-10-2024	Milieu
51	Norfolk Southern Corporation	17-07-2023	Milieu
52	Pan American Silver Corp.	16-10-2023	Mensenrechten
53	Paramount Skydance Corporation	15-07-2019	Arbeidsnormen
54	Petroleos Del Peru - Petroperu SA	16-07-2018	Milieu
55	Repsol SA	17-10-2022	Milieu
	Repsol SA	26-07-2016	Mensenrechten
56	Rio Tinto Plc	15-10-2024	Milieu
	Rio Tinto Plc	15-10-2024	Milieu
	Rio Tinto Plc	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Rio Tinto Plc	15-10-2024	Mensenrechten
57	Seatrium Ltd.	01-04-2024	Milieu
58	Securitas AB	15-10-2021	Mensenrechten
59	Shell Plc	02-09-2016	Mensenrechten
	Shell Plc	15-10-2025	Milieu

Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
Shell Plc	02-09-2016	Corruptie
Shell Plc	02-09-2016	Arbeidsnormen
Shell Plc	02-09-2016	Milieu
60 SLB Limited	16-10-2023	Milieu
61 Snowflake Inc.	17-02-2025	Mensenrechten
62 Sony Group Corp.	17-10-2022	Arbeidsnormen
63 Starbucks Corporation	15-07-2022	Arbeidsnormen
64 Stellantis NV	15-04-2022	Milieu
65 Stora Enso Oyj	15-04-2025	Milieu
66 Target Corporation	15-10-2024	Arbeidsnormen
67 TC Energy Corporation	15-02-2023	Mensenrechten
68 The Coca-Cola Company	27-05-2020	Arbeidsnormen
The Coca-Cola Company	16-02-2026	Mensenrechten
69 The Toronto-Dominion Bank	17-02-2025	Corruptie
70 Toyota Motor Corp.	17-02-2025	Milieu
71 UBS Group AG	15-07-2020	Mensenrechten
72 United Parcel Service, Inc.	15-07-2025	Corruptie
73 Verizon Communications Inc.	15-07-2020	Arbeidsnormen
74 Volkswagen AG	15-07-2019	Milieu
Volkswagen AG	17-10-2022	Milieu
75 Walgreens Boots Alliance, Inc.	17-02-2025	Mensenrechten
76 Walmart Inc.	15-04-2026	Arbeidsnormen
Walmart Inc.	15-04-2026	Mensenrechten
Walmart Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
Walmart Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
Walmart Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
Walmart Inc.	09-10-2019	Corruptie
77 Wells Fargo & Company	15-07-2025	Mensenrechten
78 Woodside Energy Group Ltd.	17-10-2022	Milieu
Woodside Energy Group Ltd.	01-04-2024	Arbeidsnormen
79 UBS AG	15-07-2020	Mensenrechten

7.8. Afkortingenlijst

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieuraportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om te rapporteren over duurzaamheidsaspecten zoals milieu, sociale kwesties en governance. De CSRD stelt eisen aan transparantie, dubbele materialiteit en externe assurance, en vervangt de eerdere Non-Financial Reporting Directive (NFRD).
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive	Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om gepaste zorgvuldigheid toe te passen in hun waardeketen op het gebied van mensenrechten en milieu. De CSDDD vereist identificatie, preventie en mitigatie van negatieve impacts, en legt ook rapportageverplichtingen op.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof- en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveau's van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen/ 'OECD Guidelines'	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OESO lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 1,5 graad (maximaal 2 graden) opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond 4 thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabielheid. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
		investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V. is statutair gevestigd en houdt kantoor in Zeist (Handelsregister nr. 18059537). Achmea IM is als beheerder van beleggingsinstellingen, zoals bedoeld in artikel 2:65a Wft, geregistreerd bij de Autoriteit Financiële Markten ("AFM") in Amsterdam (AFM registratie 15001209).

Disclaimer bij het uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingenlijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.